

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI**

**MUHASEBE MESLEĞİ VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM:
MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL
OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Nur ARTEMEL

Danışman

Prof. Dr. Rabia AKTAŞ

MANİSA-2023

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI**

**MUHASEBE MESLEĞİ VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM:
MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL
OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Nur ARTEMEL

Danışman

Prof. Dr. Rabia AKTAŞ

MANİSA-2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Muhasebe Mesleği ve Dijital Dönüşüm: Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/05/2023

Nur ARTEMEL

ÖZET

MUHASEBE MESLEĞİ VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu çalışma muhasebe meslek mensuplarının muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılaşma olup olmadığını da incelemektedir.

Amaç doğrultusunda hazırlanan anket formu; 2022-2023 yıllarında kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 392 muhasebe meslek mensubuna uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 programı aracılığı ile değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda; muhasebe meslek mensuplarının yüksek düzeyde muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerinde oldukları saptanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerinde farklılaşma bulunmazken, araştırmada ele alınan diğer tanımlayıcı özelliklerine göre (yaş, kıdem, eğitim durumu, unvan, dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma eğitimi alma, yeni teknoloji ve dijital sistemlerin nasıl öğrenildiği, muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin muhasebenin hangi fonksiyonu açısından daha fazla yarar sağladığını düşünme) istatistiksel açıdan farklılaşmaların olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

ACCOUNTING PROFESSION AND DIGITAL TRANSFORMATION: A RESEARCH ON DETERMINING THE LEVEL OF DIGITAL LITERACY OF ACCOUNTING PROFESSIONALS

This study was conducted to determine the accounting digital literacy levels of accounting professionals. In addition, it is also to examine whether there is a difference in digital accounting literacy levels according to the descriptive characteristics of accounting professionals.

The questionnaire form prepared in line with the purpose was applied to 392 accounting professionals determined by convenience sampling method in 2022-2023. The data obtained from the questionnaires were evaluated by SPSS 22.0 programme in computer environment.

As a result of the research; it was determined that accounting professionals have a high level of accounting digital literacy. While there is no differentiation in accounting digital literacy levels according to the gender of accounting professionals, it is seen that there are statistical differences according to other descriptive characteristics (age, seniority, educational status, title, receiving training on using digital systems effectively and efficiently, how new technology and digital systems are learned, thinking that digitalisation in the accounting profession provides more benefits in terms of which function of accounting).

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Rabia AKTAŞ' a, bilgi ve tecrübesi ile beni aydınlatan ve desteğini eksik etmeyen, kendisini tanımaktan onur duyduğum hocam Sayın Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ'a ve diğer tüm hocalarıma, araştırmaya katılarak çalışmaya yardımcı olan tüm muhasebe meslek mensuplarına, çalıőmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim değerli eőim İdris ARTEMEL'e ve öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan başta annem Ferihan YILDIRIM'a, babam Mustafa YILDIRIM'a ve kardeőim Feyyaz YILDIRIM'a, canım çocuklarım Sare ARTEMEL, Emre ARTEMEL ve tüm aileme yürekten teşekkür ederim.

Nur ARTEMEL
Manisa, 2023

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MUHASEBE MESLEĞİ VE MESLEĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Muhasebenin Tanımı.....	3
1.2. Muhasebe Mesleği.....	4
1.3. Muhasebe Mesleğinin Tarihsel Gelişimi	5
1.3.1. Dünyada Muhasebe Mesleği ve Tarihsel Gelişimi.....	5
1.3.2. Türkiye'deki Muhasebe Mesleği ve Tarihsel Gelişimi.....	7
1.4. Muhasebe Mesleğinin Gerektirdiği Bilgi ve Beceri Donanımları.....	9
1.4.1. Muhasebe Bilgisi	10
1.4.2. Örgüt ve İşletme Bilgisi	11
1.4.3. Genel Bilgi	12
1.4.4. İletişim Becerileri	12
1.4.5. Entellektüel Beceriler	12
1.4.6. Kişisel Beceriler	13
1.5. Muhasebe Mesleğini Etkileyen Faktörler	13
1.5.1. Küreselleşme	13
1.5.2. Mesleki Standartlar	14
1.5.3. Muhasebe Skandalları.....	16
1.5.4. Teknolojik Gelişmeler	17

İKİNCİ BÖLÜM

2. MUHASEBE MESLEĞİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

2.1. Dijitalleşme ve Dijital Dönüşüm	21
2.2. Dijital Muhasebe.....	23
2.3. Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi ve Etkileri	24
2.3.1. Yapay Zeka	26
2.3.2. Bulut Bilişim	26
2.3.3. Blok Zincir (Blockchain)	28
2.3.4. Büyük Veri	28
2.3.5. Robotik Süreç Otomasyonu (RSO)	29
2.4. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajları	29
2.4.1. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantajları	30
2.4.2. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Dezavantajları	31
2.5. Dijital ve Dijital Muhasebe Okuryazarlığı.....	32
2.6. Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkisi.....	33
2.7. İlgili Araştırmalar	36
2.7.1. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	36
2.7.2. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli	42
3.2. Evren ve Örneklemi.....	43
3.3. Veri Toplama Araçları.....	43
3.3.1 Verilerin Toplanması	45
3.4. Verilerin Analizi	46
3.5. Araştırmanın Bulguları.....	47
SONUÇ VE ÖNERİLER	68
KAYNAKÇA	72
EKLER	79

KISALTMALAR

BT	: Bilişim Teknolojileri
KGK	: Kamu Gözetim, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
RSO	: Robotik Süreç Otomasyonu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDES	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:	Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleği ve Muhasebe İşlerinin Yürütülmesi Üzerindeki Temel Etkileri.....	25
Tablo 2:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Faktör Yapısı	44
Tablo 3:	Ölçek Ortalama Puan Aralığı Tablosu.....	46
Tablo 4:	Verilerin Çarpıklık Basıklık (Normallik) Testi Sonuçları	46
Tablo 5:	Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı.....	47
Tablo 6:	Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme ile İlgili Görüşleri ...	48
Tablo 7:	Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşmenin Önemi ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	49
Tablo 8:	Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Kullanılan Dijital Sistemlerin İşlerinizi Kolaylaştırma Düzeyi ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları	51
Tablo 9:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puan Ortalamaları	53
Tablo 10:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	53
Tablo 11:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumu	54
Tablo 12:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Mesleki Deneyime Göre Farklılaşma Durumu	55
Tablo 13:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Ünvana Göre Farklılaşma Durumu	58
Tablo 14:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijital Sistemin Nasıl Öğrenildiğine Göre Farklılaşma Durumu	59
Tablo 15:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	61
Tablo 16:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijital Sistem Kullanımı için Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	63
Tablo 17:	Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijitalleşmenin Hangi Muhasebe Fonksiyonuna Daha Fazla Yarar Sağladığına Göre Farklılaşma Durumu	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Muhasebenin Dönüşümü	22
-------------------------------------	----

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Anket Formu.....	79
Ek 2: Etik Kurul Onayı.....	84

GİRİŞ

Günümüzde her alanda ciddi bir dijital dönüşüm yaşanmaktadır. Dijital dönüşümün önemli düzeyde etkilediği alanlardan birisi muhasebedir. Her geçen gün muhasebede dijital uygulamalar hayata geçmektedir. Muhasebe ile ilgili bilgilerin dijital ortamda oluşturulması ve iletilmesi, bazı bilgisayar programı ve denetim yöntemlerinin kullanılmaya başlanması, bu alanda uluslararası standartların benimsenmesi, meslek mensuplarının faaliyetlerini gerçekleştirirken dijitalleşmenin getirdiği değişimlere ayak uydurmasını zorunlu hale getirmiştir. Dijitalleşmenin bir gerekliliği olarak, işlerin etkili ve verimli olarak yürütülebilmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilmesi için elektronik uygulamalardan ve dijital muhasebe uygulamaları olan farklı yazılım programlarından yararlanılması gerekmektedir. Bu nedenle dijital teknolojilerde analitik ve problem çözme becerilerinin kazanılabilmesi için günümüzde muhasebe alanında çalışanlar için dijital muhasebe okuryazarlığının geliştirilmesi zorunlu hale gelmiştir.

Bu çalışma, muhasebe mesleğinde yaşanan dijital dönüşüm sürecini açıklayarak, muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Amaç doğrultusunda çalışma üç ana bölüm halinde ele alınmıştır. İlk bölüm “Muhasebe Mesleği ve Muhasebe Mesleğini Etkileyen Faktörler” başlığında ele alınmıştır. Bu bölümde muhasebe ve muhasebe mesleği tanımlanarak muhasebe mesleğini Dünyada ve Türkiye’de tarihsel gelişimi açıklanmıştır. Ardından muhasebe mesleğinin gerektirdiği bilgi ve beceri donanımlarından bahsedilerek, muhasebe mesleğini etkileyen başlıca faktörlere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü “Muhasebe Mesleğinde Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık” olarak ele alınmıştır. Bu bölümde öncelikle dijitalleşme ve dijital dönüşüm kavramları açıklanarak, dijital muhasebe, dijital dönüşümün muhasebe uygulamaları açısından önemi ve etkilerinden bahsedilmiştir. Ardından dijital muhasebe uygulamalarının avantaj ve dezavantajları açıklanarak, dijital ve muhasebe dijital okuryazarlığı ile dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına olan etkilerine yer verilmiştir. Son olarak bu bölümde konuyla ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılan araştırma özetleri yer almıştır.

Araştırmanın son bölümünde muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan uygulamanın yöntemi ile ilgili

bilgilere yer verilmiş, elde edilen bulgular tablolar aracılığı ile yorumlanarak sunulmuştur. Araştırmadan ulaşılan sonuçlar ve bu doğrultuda geliştirilen öneriler ile araştırma sonlandırılmıştır.

Literatürde muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlıklarına yönelik sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Araştırmanın bu yönüyle ilgili literatüre katkı sağlaması beklenirken, diğer taraftan muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve varsa eksiklikleri konusunda fikir verici olacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEĞİ VE MESLEĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Muhasebenin Tanımı

Muhasebe başlangıçta finansal işlemleri takip etmek için bir yöntem olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte, bir kayıt tutma ve muhasebe sistemi olarak mevcut kullanımı 13. yüzyıldan beri kullanılmaktadır. İşletme bilimi gelişiminin ve denetimin yanı sıra kontrol, kayıt ve raporlama gibi muhasebe fonksiyonlarını da sürdürmeye devam etmektedir (Dursun vd. 2019: 266).

Arapça “muhasebe bilimi” anlamına gelen “muhasaba” kelimesinden Türkçeye muhasebe kelimesi olarak geçmiştir (Çabuk ve Saygılı, 2013: 169-192). Ekonomik yaşamın vazgeçilmez kavramlarından olan ve önemli bir işletme fonksiyonu olan muhasebe en genel anlamda “işletmenin varlıkları ve kaynakları (sermayesi ve borçları) üzerinde değişim meydana getiren ve para ile ifade edilen mali nitelikli işlemlere ait bilgileri; kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi ve kurumlara raporlar hâlinde sunan bir bilgi sistemidir” (Öndeş, 2011: 10).

Muhasebe, finansla ilgili bilgilerin toplanması, sınıflandırılması, özetlenmesi ve iletilmesi sürecidir. İşletmelerin akıllı finansal kararlar almaları, finansal eğilimleri anlamaları ve faaliyetlerini planlamaları için temel oluşturur.

Muhasebenin temel amacı, ilgili kişilere sayısal veri sağlamaktır. İlgili kişileri (Gökdeniz, 2005: 86):

- İşletmelerde çalışan personel ve yöneticiler,
- İşletme alanı dışındaki üçüncü şahıs ve kuruluşlar olarak genişletebiliriz.

Muhasebe, gerçek dünyada önemli bir rol oynar. İşletmelerin işlerini yürütmek için ihtiyaç duydukları bilgileri zamanında sunmak ve verileri sağlamak için muhasebe bilimini doğru bir şekilde uygulamak gerekir. Muhasebenin açık ve güvenilir bir şekilde anlatılması yoluyla işletmeler ile diğer şirketler arasında çıkar ilişkilerinin kurulması da gereklidir (Sevilengül, 2013: 10).

İşletmeler bir dizi süreç aracılığıyla mal ve hizmet üretirler. Bu süreçlerden bazıları paraya çevrilemezken bazıları paraya çevrilebilir. Ticari işlemler, işletmeler tarafından paraya çevrilebilir. İşletmeler tarafından paraya dönüştürülebilen faaliyetler, işletmelerin finansal varlıklarını ve kaynaklarını değiştirir. Bunun nedeni,

ticari işlemlerin işletmeler içinde gerçekleşmesi ve parasal değere sahip olmasıdır (Atmaca, 2020: 3). Muhasebe, değişiklikler hakkında veri toplamak ve bunları işletmeyle ilgili kişi ve kuruluşlarla düzenli olarak paylaşmak için çok önemlidir. Bu, değişikliklerin uygun şekilde izlenmesini ve anlaşılmasını sağlamak için muhasebe gereklidir.

Sonuç olarak muhasebe, bir işletmenin finansal işlemlerinin takip edilmesi, değerlendirilmesi ve raporlanması işlemidir. Muhasebe, işletmelerin nakit akışlarını, varlıklarını, borçlarını ve performanslarını ölçmek ve yönetmek amacıyla kullanılır. Muhasebe, ayrıca işletmelerin vergi ödemesi ve diğer yasal yükümlülüklerini yerine getirme sürecine de yardımcı olur. Günümüz ticari hayatında gerek işletmelerin stratejik kararlarının artan önemi gerek işletmeler için artan risk faktörleri olsun her anlamda muhasebe her geçen gün önemi ve etkinliği artmakta olan bir bilim haline dönüşmektedir. Bu süreç ise hem işletme yöneticilerine hem de muhasebe mesleğini icra edenlere bazı sorumluluk ve görevler yüklemektedir.

1.2. Muhasebe Mesleği

Muhasebe zamanla gelişerek bir meslek haline gelmiştir. Muhasebeciler, muhasebede belirtilen amaç ve sonuçlara ulaşarak mesleğin görevlerini yerine getiren kişilerdir. Onlar da zamanla bu mesleğin gelişimine dahil olmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının başarılı olabilmesi için alçakgönüllülüğe ve bu alanda eğitime ihtiyaçları vardır. Başarılı muhasebeciler unvanlarını işlerinde hem uzmanlık hem de doğruluk göstererek kazanırlar. Muhasebeciler, iş dünyasının bir parçası olmak için geniş bilgi, sorumluluk ve uzmanlığa ihtiyaç duyarlar. Ticari hayatın birçok alanında kilit rol oynarlar. Muhasebe uzmanları, başarılı olmak için neden, nasıl ve ne yapacaklarını bilmelidirler. Bir muhasebeci kendini sosyal sorumluluğu, dürüstlüğü, güvenilirliği, tarafsızlığı, bağımsızlığı ve sosyal adaleti desteklemeye adanmıştır. Ayrıca, potansiyel çözümler konusunda yönlendirici tavsiyelerle doğru sorunu teşhis ettiğinden emin olmalıdır (Tekbaş, 2018: 6).

Meslek içinde icra edilen fonksiyonlar açısından muhasebe, Dinç ve Kaya'nın (2006: 141) çalışmasından hareketle şu şekilde değerlendirilebilir.

- Muhasebe mesleği, mevzuattaki değişiklikler ve yeni teknolojik gelişmeler sayesinde sürekli olarak yeni bilgiler sunmaktadır.

- Muhasebe uzmanları, seçtikleri alanın düzenlemelerini ve ilkelerini anlamalıdır. Çalışmaları sırasında sorunlarla karşılaştıklarında, sorunları bu standartların veya ilkelerin belirlediği yöntemleri kullanarak çözmelidirler.
- Muhasebe profesyonelleri çok sayıda kişiye hizmet vermesine rağmen, yaptıkları iş sosyal sorumluluk açısından dikkat çekicidir. Muhasebe uzmanları, müşterilerinin ihtiyaçlarına hizmet etmek için yeni yöntemler geliştirirken, yalnızca bireysel yatırımcılara değil, aynı zamanda toplumun geneline de kamu yararına yardımcı olmalıdır.

Muhasebe, hesaplama çalışmasıdır; uygulayıcılara mal ile ilgili olayları ve bu olayların sonuçlarını gözlemleyebilmeleri için olayları tutarlı bir şekilde takip etmeyi öğreten bir bilim dalı olarak da tanımlanmaktadır (Bilen, 2008: 6).

Muhasebe mesleğinde; teknoloji kullanımının gelişmesi ile birlikte bilgi akışlarının analizi, yönetimi, bilgilerin iç ve dış kullanıcılarla paylaşımı daha kolay hale gelmektedir. Muhasebe alanında teknoloji kullanımı sadece meslek mensuplarını rutin işlerden kurtarmakla kalmaz aynı zamanda yeterlilik talebini mesleki muhakeme şeklinde belirlenmesine yardımcı olmaktadır (Preobrazhenskaya, 2019:58).

Diğer taraftan muhasebe mesleği sadece teknik konularda beceri gerektiren bir meslek olmamakla birlikte muhasebe mesleğine olan güven ve saygının artırılması için bazı etik kurallar çerçevesinde ifa edilmesi gerekmektedir. Mesleğin en önemli görevlerinden biri olan taraflara doğru ve güvenilir bilgi sunma işlevi yerine getirilmez ise muhasebe biliminden sağlanmak istenen faydaya da ulaşılamaz.

1.3. Muhasebe Mesleğinin Tarihsel Gelişimi

Çalışmanın bu bölümünde muhasebe mesleğini tarihsel gelişimi dünyada ve Türkiye’de olarak ele alınmaktadır.

1.3.1. Dünyada Muhasebe Mesleği ve Tarihsel Gelişimi

Muhasebe disiplininin yaklaşık 7000 yıldır var olduğu muhasebe tarihçileri tarafından ifade edilmektedir. Muhasebe, en eski uygarlıklar olan Eski Mısır, Yunanistan ve Mezopotamya’da bulunmuştur. Sümerler faaliyetlerini ilk olarak MÖ 4500 gibi erken bir tarihte yazılı olarak kaydetmişlerdir. Bu yazıyı, tarımsal kaynakları

depolarken takip etmek için kullanmışlardır. Arkeologlar tarafından bulunan yazıtlarda da koyun ve tahıllara benzeyen şekillere rastlanmıştır (Gökgöz, 2011: 167-169).

Çift taraflı kayıt yöntemi ilk olarak 13. yüzyılda 1296'da İtalya'nın Floransa şehrinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu yöntemin gelişimi 1490-1590 yılları arasında yazılan muhasebe defterlerinde belgelenmektedir (Gökgöz, 2011: 169). Çift taraflı muhasebe sisteminin kullanılmaya başlanmasından sonraki dönemde Romen rakamları kullanılırken, Arap rakamlarının muhasebenin gelişimini sağladığı görülmektedir. Ortaçağ'da İtalyan şehirlerinin çevresinde ticaret merkezlerinin kurulması, muhasebenin gelişmesindeki önemli olaylardan ilki olarak görülmektedir. 11. yüzyılın sonlarında başlayan ve 14. yüzyılın başlarına kadar süren Haçlı Seferleri'nin Cenevizliler ile Doğu arasında ticarete yol açtığına inanılmaktadır (Yalkın, 2006: 9-10).

Muhasebe, endüstri devrimini takip eden 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da gelişme kaydetmiştir. 19. yüzyılda İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde sanayi, ticaret ve şirketlerin hızla gelişmesiyle birlikte muhasebeye olan ihtiyaç artmıştır (Pusmaz, 2021: 14). Endüstrinin oluşması nedeniyle seri üretimin başlamasından sonra muhasebe teorisi daha önemli hale gelmiştir. Önceden belirlenmiş genel üretim maliyetleri ile standart maliyetlerin bilinmesi; etkin depolama maliyetleri, atıl maliyetler ve gereksiz kapasite arasındaki fark önem kazanmaktadır (Güvemli, 2001: 423).

19. yüzyılın sonlarına doğru işletme tiplerinde ortaya çıkan çeşitlilikler, şahıs şirketlerinden limited ve anonim şirketlere ve buradan çok uluslu şirketlere geçilmesi, işlem hacimlerinin büyümesi ve karmaşık hale gelmesi ve holdingleşme ile ana şirket ve bağlı şirketlerinin finansal tablolarının birleştirilmesinde bazı problemleri ortaya çıkarmıştır. Bu problemlerin giderilmesi için muhasebeciler yeni temel prensipler oluşturmuşlar, bu prensiplerin uygulanması, muhasebe işlemlerinin kayıt edilmesi ve sonuçlarının yorumlanmasında, işletmelerinin kayıt edilmesi ve sonuçlarının yorumlanmasında, işletmelerin uzmanlaşmış meslek mensuplarına olan ihtiyacı artırmıştır (Güvemli, 2001: 125).

1929 ekonomik krizi, muhasebe ilkelerini ve muhasebe raporlarının hazırlanmasını ve yayınlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Nitekim ilerleyen yıllarda Amerika ve İngiltere'de muhasebe meslek kuruluşlarının kurulması ve yasal çerçevede genel kabul görmüş muhasebe ilke ve düzenlemelerinin geliştirilmesi, muhasebe teori

ve pratiğinin gelişimini başlatmıştır. Daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da büyük çok uluslu şirketlerin ortaya çıkmasıyla birlikte, konsolide tabloların düzenlenmesine ihtiyaç duyulmuş ve çok uluslu şirketler için muhasebe standartları geliştirilmiştir (Gücenme, 2005: 7-8).

Bir yenilik ve devrim olarak, uluslararası muhasebe standartlarının gelişimi tüm dünyadaki ülkeler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartlarının (International Accounting Standarts) yayımlanması ve birçok ülkede uygulanması, ekonomide aktif rol oynayan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) yönelik çalışmalar yapılmasını gerektirmiştir. KOBİ'lere yönelik çalışmalar kısa sürede tamamlanarak Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standarts Committee), 2009 yılı Temmuz ayında KOBİ'ler için Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nı yayımlamış ve böylece sermaye piyasasında işlem gören şirketlere sağladığı avantajları, bundan sonra KOBİ'ler ve Uluslararası Muhasebe Standartları'nı (UFRS) kullanan şirketlerin de, kullanabileceği vurgulanmıştır (Durmuş vd., 2011: 176).

Günümüz teknolojilerinde meydana gelen değişimler dünyayı büyük ölçüde etkilemektedir. Bu değişimler, pek çok fırsatı ve riski de beraberinde getirmektedir. Kuşkusuz muhasebe mesleğinin geleceği, günümüz uygulamalarından daha işlevsel uygulamalar üzerine kurulacaktır. İleride muhasebe alanında yaşanacak gelişmelerle beraber birçok fırsatın muhasebe meslek mensuplarını beklediği öngörülmektedir. Muhasebe alanında dijitalleşme ve robotlaşmanın hızlanması etkinlik ve üretkenliği artıracığı düşünülmektedir.

1.3.2. Türkiye'deki Muhasebe Mesleği ve Tarihsel Gelişimi

Çeşitli tarihi kayıtlar, Türklerin en az bin yıldır muhasebe yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir. En eski muhasebe sistemlerinden biri Göktürk İmparatorluğu tarafından oluşturulmuştur. Göktürk İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından Karahanlılar Devleti'nde muhasebe uygulamaları geliştirilmiştir (Orhan 2017:23).

Osmanlı'dan önce kurulan ve Türk devletlerinde varlığını sürdüren muhasebe, 1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile önemli gelişme kaydetmiştir. Muhasebe çift kayıt sistemi kullanılmaya başlanmış ve daha sonra Heyet'i Teftişîye'nin kurulmasıyla beraber çağdaş denetleme sistemine geçilmiştir. Özel sektörün ihtiyaç

duyduğu muhasebe elemanlarını yetiştirmek üzere Hamidiye Ticaret Mektebi kurulmuştur (Çabuk ve Saygılı, 2013: 169). Bu süreçle birlikte muhasebe mesleğinin gelişimi eğitimler ve yayınlar ile desteklenmiştir. Bu gelişim, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar devam ederek sürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'ndan son dönemlerinde ve Cumhuriyet döneminde muhasebenin gelişmesinde diğer ülkelerin önemli etkisinin olduğu görülmektedir (Küçüksavaş 2005: 14).

Muhasebe mesleğinin kurulması amacıyla Cumhuriyet döneminde muhasebede yeni akımın başladığı görülmektedir (Tekbaş, 2018: 15). Cumhuriyetin ilk yıllarında muhasebe alanı Osmanlı döneminden pratik bir mirasa sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ve Cumhuriyet'in kuruluşundan 1926 yılına kadar muhasebe uygulamalarına Fransız mevzuatı ve yayınları hakim olduğu belirtilmektedir (Dinç ve Atasel, 2016: 269).

1932 yılında muhasebe meslekleri alanında ilk kanun tasarısı hazırlanmasına rağmen uygulanmamış ve Maliye Bakanlığı arşivlerinde saklanmaktadır. Bununla birlikte 1938 yılında avukatlık mesleğine ilişkin kanun tasarısı ile beraber “muhasebe uzmanları” kanun taslağının da hazırlandığını belirtmek gerekmektedir. Ancak, muhasebe meslek mensuplarının davalarda temsil edilmesini sağlayacak olan yasa tasarısı, çoğunluğu avukatlardan oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden büyük tepki almış ve yasalaşamamıştır (Tekbaş, 2018: 16).

Eksper Muhasipler ve İşletme Organizatörleri Derneği, 1942 yılında özel sektör işletmelerini denetlemek üzere kurulmuş olup, günümüze kadar devam eden muhasebe alanında ilk kurulan meslek kuruluşudur. Ülkemizde muhasebe mesleğinin tanımlanması ve anlaşılması, dünya muhasebe uygulamalarının ülkemize tanıtılması ve benimsenmesi için büyük çaba sarf eden dernek, adını "Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği" olarak değiştirmiş ve bu çatı altında faaliyetlerine devam etmektedir (Güvemli vd., 2013:19-49).

Türkiye'de muhasebe mesleğinin tanımlanması için önemli çabalar sarf etmiş olan, meslek hakkında toplumun her kesimine bilgi sağlayan, küresel yenilikleri ülkemize getiren, Türkiye'yi temsil eden yerli ve yabancı uzmanlardan oluşan ve Muhasebe alanıyla ilgili küresel etkinliklere katılan Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD); 1938 yılından sonra 1949, 1956, 1961, 1966, 1972, 1977 ve 1987 yıllarında muhasebe mesleği ile ilgili kanun tasarılarının hazırlanmasına katılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (Ticaret Odaları Birliği ve Türkiye Yeminli Mali

Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü) bakanlık ve komisyonlarına danışmanlık yapmaktadır (Özyürek, 2009; Puzmaz, 2021: 16).

1977 yılında Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Birliği, 1987 yılında Bağımsız Denetim Derneği ve 1989 yılında Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) gibi kuruluşlar muhasebe mesleğinin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla kurulmuştur. (Bozkurt, 2013 :65).

1994 yılı Türk muhasebe tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul görmektedir. Bilanço bazında normal işlemler için tek düzen hesap planının benimsenmesi nedeniyle bu şekilde kabul edilmiştir. Kamu Gözetim, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun (KGK) 2 Kasım 2011 tarih ve 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulduğunu ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 2006 yılında Uluslararası Denetim Standartları'nın yayımlandığını da belirtmek gerekir. Daha sonrasında elektronik fatura uygulamasına geçilmiş ve 2014 yıl sonu itibariyle e-defter ve e-fatura uygulamaları zorunlu hale gelmiştir. Aynı zamanda finansal tabloların hazırlanmasında Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ile Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın (TFRS) uygulanması öngörülmüştür (Kızıl vd., 2015: 81-82).

Küreselleşme ile birlikte teknolojik olarak yaşanan değişimler ve gelişimler, ekonomik, politik ve sosyal değişimi de beraberinde getirmiş olup tüm dünya ülkelerini etkilediği gibi Türkiye'yi de etkileyerek değişime zorlamıştır. Bu değişimler hemen her meslek grubunu çağa ayak uydurmaya iterken muhasebe mesleğini de derinden bir değişime yöneltmiştir. Muhasebe mesleğinin gelişmesinde piyasa uygulayıcıları, mesleğin öğretim elemanları, eğitim materyalleri, hukuki düzenlemeler ve meslek odaları aktif rol almaktadır.

1.4. Muhasebe Mesleğinin Gerektirdiği Bilgi ve Beceri Donanımları

Teknolojinin gelişmesi, ekonomik alanda yaşanan değişim ve küresel rekabet olgusu işletmelerin iş yapma biçimlerini etkileyerek muhasebe sürecinin de değişmesine neden olmuştur. Bu kapsamda piyasada muhasebe sürecini etkin bir şekilde yürütebilen, ulusal ve uluslararası alanda yaşanan dönüşüme ayak uydurabilen

muhasebe meslek mensuplarına olan gereksinim artmaktadır (Akyel ve Yıldız, 2018: 255).

Modern eğitim her şeyden önce biçimlendirici ve bilgilendirici olmak zorundadır. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının teknolojik beceri ve bilgilere sahip olmaları için aşağıda verilen yeterlilik eğitimine sahip olmaları gerekmektedir (Patrut, 2013: 87):

- Muhasebe sisteminde alınan kararları ve somut süreçleri formüle etmek için çeşitli kaynaklardan veri toplamak, analiz etmek, nitel ve nicel olarak yorumlama kapasitesine sahip olmak,
- Yabancı dilde dahil olmak üzere çeşitli yazılı ve sözlü iletişim yollarını kullanmak,
- Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanma becerisine sahip olmak,
- Kişisel gelişim için program geliştirme sorumluluğunu üstlenmek,
- Alanın karakteristik süreçlerinin tasarlanması ve yürütülmesi olarak sıralamak mümkündür.

Muhasebe meslek mensubunun ileri düzeyde teknik muhasebe uzmanlığına, genel olarak işletme bilgisine ve iş ortamına ilişkin sağlam bir anlayışa sahip olması beklenir. Beklenen ek yetkinlikler, liderlik becerileri, karmaşık finansal ve muhasebe bilgileriyle iletişim becerileri, farklı iş ve muhasebe disiplinleri bilgisi ve mesleki etiğe bağlılıktır (Andone, 2007: 16-17).

Muhasebe meslek mensuplarının aşağıdaki bilgi ve becerilere sahip olması gerekir.

1.4.1. Muhasebe Bilgisi

Meslektekilerin mesleğin kapsamını ve doğasını anlamaları önemlidir. Ayrıca mesleği ile ilgili gelişmeleri incelemeli ve uygulama yaparken uygun bilgi ve becerileri kullanmalıdır. Meslek, profesyonellerin finansal bilgiler açısından karar vericilerin ihtiyaçlarını anlamasını gerektirir. Ayrıca mali raporların içeriğini, yapısını ve anlamını ve bu ihtiyaçları karşılamada muhasebe bilgilerinin rolünü anlamaları gerekmektedir. Elit meslek mensuplarından bu konularda üstün bilgi sahibi olmaları beklenmektedir (Özyürek, 2012: 144).

Muhasebenin kapsamı işletmeleri, finansı, bilgi sistemlerini, denetimi, denetim/bilgi sistemlerini ve vergilendirmeyi içermektedir. Muhasebe aynı zamanda

politik konular, çevresel faktörler, yasal düzenlemeler ve muhasebecilerin mesleki ve etik sorumlulukları ile de ilgilidir. Finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi, vergilendirme ve bilgi sistemlerini kapsamaktadır. Bir muhasebeci olmak için, kişinin çeşitli muhasebe uygulamaları hakkında temel bir anlayışa sahip olması beklenmektedir. Buna kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından kullanılan kontrol süreçleri de dahildir. Bu süreçleri anlamak aynı zamanda mali verilerin doğruluğunun kanıtlanmasını da sağlamaktadır. Rakipler, kendi alanlarında gelişmek için yeni beceriler öğrendiklerini ve yeni yöntemler benimsediklerini göstermelidir. Hangi konuda olursa olsun eğitim yoluyla kendini sürekli geliştiren insanlar en yüksek dereceleri almaktadırlar (Başar, 2015: 9–19).

Küresel olarak oluşan muhasebe dili UFRS ve Türkiye’de uygulamaya geçen şekliyle TFRS, TMS kapsamında artık muhasebe meslek mensuplarından beklentiler zamanla değişime uğramıştır. Muhasebe mesleği kayıt tutma işlevinin ötesine geçmiştir. Meslek mensuplarının sosyal sorumluluk bilincine erişmiş, etik değerlere sahip, güvenilir, bağımsız, tutarlı, teknolojik gelişmeleri ve gündemi yakından takip eden, analiz gücüne sahip, meslek mevzuatına ve kanunlara hakim olması beklenmektedir.

1.4.2. Örgüt ve İşletme Bilgisi

Bu alandaki profesyoneller, iş uygulamaları kadar dünyada meydana gelen ekonomik faaliyetler hakkında da farkındalık yaratmalıdır. Gerektiğinde seminer ve konferanslara da katılmalıdırlar. Ayrıca süreli yayınlar okumalı, kültürel, siyasi ve sosyal faaliyetlere katılmalıdırlar.

Muhasebeciler için finans, ticaret ve küresel ekonominin temel ilkelerini anlamak önemlidir. Meslek mensupları İşletmelerdeki grup dinamikleri ve bunların işletme başarılarını nasıl etkilediği, işletmelerde değişimi yönetme ve yönetme yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrıca, bilgi teknolojisinin iş dünyasında gelecekteki rolü, muhasebe uygulamaları ve gelecekteki iş değişikliklerini nasıl yönlendirecekleri hakkında bilgi sahibi olmaları önerilir. Çünkü tüm bu özelliklerin her muhasebecide bulunması gerektiğine inanılmaktadır (Özyürek, 2012: 144).

1.4.3. Genel Bilgi

Meslek mensupları temel psikoloji, ekonomi, hukuk, vergi, matematik ve istatistik bilgisine sahip olmalıdır. Ayrıca tarihte ve günümüzde farklı kültürlerdeki fikir ve olayların akışını anlamalı, kişisel ve toplumsal değerleri anlamalı, ekonomik, sosyal, politik meseleleri ve fikir ve güçleri anlamalı ve hatta sanatla ilgili kararlar verebilecek düzeyde bilgi sahibi olmalıdır (Başar, 2015: 9-19).

1.4.4. İletişim Becerileri

Muhasebeciler, görevlerini yerine getirmek için yüksek derecede iletişime ihtiyaç duymaktadırlar. Argümanları yazılı veya sözlü biçimde sunabilmeli, başkalarını aktif olarak dinleyebilmeli ve uygun kaynaktan bilgi toplayabilmelidirler. Bazılarının da etkili iletişim kurabilmesi için takım çalışmasına aşina olması ve bilgi teknolojilerini kullanması gerekmektedir (Özel, 2000: 21).

İyi bir muhasebecinin çeşitli yaş ve aşamalarda öğrenmenin psikolojik yönlerini anlaması, dinleyerek teşvik edebilmesi gerekir. Bu aynı zamanda muhasebecilerin yeni kültürlere, fikirlere ve teknolojilere açık olması gerektiğini ve gerekirse zamanla değişmeleri gerektiğini ortaya koyar (Özyürek, 2012: 143).

1.4.5. Entellektüel Beceriler

Bir muhasebe meslek mensubunun mesleğini yerine getirirken gerek duyduğu becerilerden bir diğeri entelektüel becerilerdir. Son yıllarda yaşanan kurumsal skandallar, muhasebe eğitiminde problem çözme ve analitik düşünme becerilerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini göstermiştir (Başar, 2015: 9-19).

Bu beceriler, beklenmeyen sorunlara çözüm bulma, sorunları teşhis etme ve tahmin etme, kabul edilebilir çözümler bulma, belirli bir durumu veya olayı yöneten güçleri anlama ve etkilerini tahmin etme, etik sorunları belirleme ve bu değerleri koruma ve beklenmeyen isteklere yanıt verme gibi konuları içermektedir. Sınırlı kaynaklar dahilinde önceliklendirme ve gerektiğinde işi organize etme becerilerini kapsamaktadır.

Entelektüel beceriler; doğru ve eksiksiz bilgi elde etmek için doğru soruları sorabilme, bilginin önemini kavrayabilme, farklı nesne, olay, kişi ve yöntemler

arasındaki ilişkiyi açıklamak için rasyonel değerlendirmeler yapabilmeyi de içermektedir (Özyürek, 2012: 143).

1.4.6. Kişisel Beceriler

Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının gerekli kişisel becerilere de sahip olmaları gerekmektedir. Gruptaki farklı insanlarla iyi çalışabilmek, dürüst olmak, kendine saygı duymak, kişisel ve etik sorumluluk almak, işi organize etmek, sorunları çözmek ve çatışmaları çözmek, bir kişinin sahip olabileceği kişisel becerilerden bazılarıdır. Tüm bunlara ek olarak özgüven, dürüstlük, kişisel ve ahlaki sorumluluk samimiyet ve rekabetin getirdiği diğer kişisel beceriler olarak tanımlanabilir (Özyürek, 2012: 143).

1.5. Muhasebe Mesleğini Etkileyen Faktörler

Teknolojinin gelişmesi, ekonomik gelişmeler ve küresel rekabet olgusunda yaşanan değişimlerden işletmelerin iş modelleri etkilenmiş ve bu etki muhasebe sürecinin değişmesine neden olmuştur. Ekonomik faaliyetlerin ölçülmesini ve kayıt altına alınmasını sağlayan muhasebe mesleği yaşanan değişimlerden en fazla etkilenen mesleklerden birisidir. Günümüzde sürekli değişim ve gelişimin yaşandığı iş dünyasında, muhasebe eğitim kurumları ve muhasebe profesyonellerinin geçmişe göre daha fazla bilgi paylaşarak birlikte çalışmalarını gereklilik haline almıştır. Muhasebe mesleği Endüstri 4.0 ile birlikte yeni bir lokasyon ve ekipman yapısı kazanmış ve muhasebenin yaptığı işin ne olduğu konusunda etkili olan süreç değişimi yaşanmıştır (Karacan ve Bayram, 2019: 1123).

Muhasebe mesleğinin başta küreselleşme olmak üzere mesleki standartlar, yaşanan muhasebe skandalları ve teknolojik gelişmelerden etkilendiği söylenebilir. Aşağıda bu faktörlere yer verilmektedir.

1.5.1. Küreselleşme

Küreselleşme, farklı kültürler, toplumlar ve ülkeler arasındaki artan bağlantıdır. Aynı zamanda farklı ülkelerin hedef ve kültürlerinin tanıtımının artması,

siyasi ve ekonomik bağlantıların gelişmesi anlamına da gelmektedir (Yardımcıoğlu ve Yörük, 2019: 216).

Küreselleşme, iletişim ve bilgi gibi yeni gelişmeler, işletmelerin çalışma şekillerinde büyük değişimlere yol açmıştır. Sonuç olarak, muhasebe meslek mensuplarının yeni teknikler ve bilgiler konusunda güncel kalmaları çok önemlidir. Şu anda birçok okul, öğrencilere bilgisayar gibi yeni teknolojileri öğretmek için yenilikçi yollar geliştirmektedirler (Aysan 2019: 20-21).

Artan küreselleşme, bilgiye dayalı ekonominin gelişimini hızlandırdığı için muhasebe sistemini ve muhasebe mesleğini önemli ölçüde etkilemiştir. Muhasebe mesleğindeki değişiklikler, küreselleşmenin öğrencilere küresel düşünmeyi öğretmesinden ve daha fazla bilgiye ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu durum muhasebe için ortak bir dil ihtiyacının artmasına neden olmuştur (Türegün ve Kaya, 2019: 335-336).

Uluslararası sermaye ve uluslararası işletmelerin sayısındaki artış ülkeleri işletmeler arasındaki teknoloji alanlarındaki farklılıkları ortadan kaldırmak için çalışmaya zorlamıştır. Uluslararası işletme sayısındaki artış muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasında en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir. Birden fazla ülkede faaliyet gösteren işletmeler birçok farklı muhasebe kural ve uygulama ilkeleri ile karşı karşıya kalmıştır. Küreselleşme sonucu işletmeler muhasebe açısından, her ülke için çeşitli finansal tablolar hazırlamak zorunda kalmıştır. Örneğin uluslararası faaliyet gösteren işletmeler faaliyet raporları ve tablolarını ülkelerin isteği şekilde düzenlemek zorunda kalmıştır. İşletmelerin faaliyet gösterdiği ülke sayısı artıkça bu karışık durum daha da artmaktadır. Bu durumda işletmelerin esas amacı muhasebe faaliyetlerini ve sistemini yeniden şekillendirerek ülkeler arası muhasebe uygulamalarındaki farklılıkları en az düzeye indirmektir. Başka bir deyişle uluslararası muhasebe sistemlerinin standardizasyonunu sağlamaktır (Erol ve Aslan, 2017: 69-70).

1.5.2. Mesleki Standartlar

Muhasebe standartları, yaygın muhasebe uygulamalarına sınırlamalar ve istisnalar getiren ulusal ve uluslararası kavramlardır. Her ülkenin, standartlarının oluşturulmasını etkileyen farklı bir ekonomik ve sosyal yapısı vardır. Bu durum her

ülkede farklı muhasebe standartlarına ihtiyaç duyulmasına yol açmakta ve bu da onları birbirleriyle uyumsuz hale getirmektedir (Tekbaş, 2018: 3).

Bir mesleği icra ederken hem ulusal hem de uluslararası standartları anlamak gerekir. Meslek mensupları bu zor, teknik ve karmaşık olan standartlar konusunda belli bir uzmanlığa sahip olmaları gerekmektedir. Bu sebeple, muhasebe meslek mensupları mesleklerini icra ederken yayımlanmış standartları takip etmek zorundadırlar (Atmaca 2020: 108).

Muhasebe Standartları;

- uygulama farklılıklarını ortadan kaldırmak,
- muhasebe uygulamalarının uyumlaştırılmasını sağlamak,
- mali tabloların kamuya açık, anlaşılır, bağımsız ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamak,
- şirket ile ilgili kişi ve merciler hakkında yanlış değerlendirme ve karar verilmesini önlemek,
- uluslararası alanda finansal bilgilerin üretilmesi ve sunulması için ortak bir dil oluşturulması gibi nedenlerle gereklidir (Kiracı, Köse 2002:49).

Muhasebenin kurumsal bir dil olarak tüm sektörler tarafından “okunamaması” ve uluslararası sermaye piyasalarının gelişmesi, farklı ülkelerde faaliyet gösteren uluslararası şirketlerin artması, ülkeler arasında muhasebe, finansal raporlama ve denetim standartlarının uyumlaştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Atmaca, 2020:41-42).

İşletmeler için muhasebe standartlarını uygulamanın önemi şu şekilde sıralanabilir:

- Şirketlerin farklı dönemlerdeki finansal performanslarını karşılaştırmalarına ve karşılaştırma sonuçlarına göre işletmenin önemli konularında uygun kararlar almalarına yardımcı olmaktadır (Akgül ve Akay, 2004: 5).
- İşletme yönetiminin farklı dönemlerdeki mali performansını karşılaştırarak analitik kolaylık sağlamanın yanı sıra aynı sektördeki diğer işletmelerin mali sonuçlarına dayalı karşılaştırmaların anlamlı bir şekilde yorumlanmasına yardımcı olmaktadır (Korkmaz vd., 2007: 97).
- İşletmelerin finansal performanslarını doğru bir şekilde analiz etmelerine, gerçekçi gelecek planları hazırlamalarına ve uygun amaç ve hedefleri belirlemelerine yardımcı olmaktadır (Yükçü, 1996: 39).

- İşletme denetimlerinin uygulanmasındaki güçlüklerin giderilmesine yardımcı olmaktadır (Toroslu, 2011: 1).

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (TMUDESK) kurulmadan önce bu alanda bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların temel dayanağı, 1986 yılından sonra bankaların, 1988 yılından sonra ise sermaye piyasası mevzuatına tabi iştirak ve aracılarn bağımsız denetime tabi olmalarıdır. TMUDESK, Muhasebe ve Denetim Standartları Çalışması'nı başlatmadan önce Sermaye Piyasası Kurulu'nun Muhasebe ve Denetim Standartları Çalışması'na ilişkin tebliği bu konuda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu'nun bu çalışmalarını takiben sistem, 1 Ocak 1994 tarihinde Türkiye'deki tüm işletmeler için yürürlüğe giren Birleşik Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği hükümlerini uygulamaya koymuş, kamuyu aydınlatma ilkelerine uygun muhasebe standartlarına odaklanmıştır ve bu standartların ülkedeki tüm işletmelerde uygulanması için önemli bir başlangıç noktası olmuştur (Sağlam, 2005: 35).

Muhasebe standartlarının sahip olması gereken kriterlerden bazıları şunlardır (Kocamaz 2012:107):

- Anlamlı ve uygun muhasebe bilgileri üretmelidir.
- İşletmenin mali durumu ve performansını gerçekçi ve ihtiyatlı bir şekilde ölçmelidir.
- Hem sağlam bir teorik temel hem de pratik olmalıdır.
- Ele alınacak konular fazla karıştırılmamalıdır.
- Benzer veya ilgili öğeler için yeterli hassasiyet olmalıdır.
- Sadece gelişmiş finansal piyasalar için değil, gelişmekte olan finansal piyasalar için de geçerli olmalıdır.

Muhasebe mesleğini icra ederken yayınlanmış standartlara uymakla yükümlü olan muhasebe meslek mensuplarının, uygulamada karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmeleri için; zor, teknik ve karmaşık bilgiler ile bireysel uygulamaları içeren ulusal ve uluslararası standartlar konusunda uzmanlık bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. (Atmaca, 2020: 108).

1.5.3. Muhasebe Skandalları

Skandal, büyük etki, mahcubiyet veya aşağılama etkisi yaratan olay olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Özellikle 2000'li yıllarda yaşanan yolsuzluk ve

usulsüz işlemler kaynaklı muhasebe skandalları, bir yandan insanların sermaye piyasasına olan güvenini azaltırken diğer yandan muhasebe mesleğini olumsuz etkilemiştir. Bu skandallardan bazıları sadece kurumsal paydaşları, özellikle de kurumsal iflasa dayalı hissedarları etkilemektedir. Bağımsız denetim ve kredi derecelendirme kuruluşlarının devreye girmesiyle bu sonuçların bir kısmı sektör geneline yayılarak finans sektörüne olan güveni sarsmaktadır (Şenel ve Arslan, 2019: 295-296).

Muhasebe skandallarının yaşandığı ülkelerde; muhasebe skandallarının önlenmesi, muhasebe kaynaklı olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması, yatırımcı güveninin yeniden kazanılması ve uluslararası standartların oluşturulması amacıyla çeşitli kanun ve yönetmelikler çıkarılmıştır. En önemli yasa ve yönetmelikler arasında; Sarbanes-Oxley Act SOX, Almanya'nın 10 maddelik planı ve AB düzenlemeleri yer almaktadır (Atmaca, 2020: 75).

Muhasebe skandalları toplumun muhasebe mesleğine olan güvenini sarsmıştır. Bu skandalların bir sonucu olarak, toplumun muhasebe bilgilerine, raporlara ve mali tablolara olan güveni hızla azalmıştır. Mesleki etik ilkelerine uymayan muhasebeciler tarafından gerçekleştirilen hukuka aykırı işlemler büyük ekonomik kayıplara neden olurken, aynı zamanda muhasebe ve denetim alanında yaşanan birçok sorun tüm dünyada geniş tartışmalara neden olmuştur. (Bayraktar, 2007: 10-11).

1.5.4. Teknolojik Gelişmeler

Teknoloji, birçok fikrin kullanılması yoluyla ekonomik değer yaratılmasıdır. Teknoloji, yeni fikirlerin yaratılmasına yardımcı olan her türlü fikrin birleşimi olarak temsil edilebilir. Bu, mal ve hizmetlerin yaratılmasında kullanılan ekonomik yapı ve süreçlerde görülebilir (Karagöz ve Albeni, 2004). Muhasebe uzmanları topladıkları finansal verileri hem kontrol hem de tahmin için kullanırlar. Ayrıca sistemlerini bilgi toplamak ve gelecekteki raporlar için bir şablon sağlamak için kullanırlar (Sevilengül 2013: 11). Bunun sonucu olarak birçok muhasebeci artık işlerinde el yazısı yerine dijital kayıtları kullanmaktadırlar.

Gelişen teknolojiler, muhasebe sisteminde ortaya çıkan beklentilerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesine ve muhasebe alanlarının her birinde gerekli yeterlilikleri vurgulamasına imkân yaratmaktadır. Muhasebe mesleğinde; teknoloji kullanımının gelişmesi ile birlikte bilgi akışlarının analizi, yönetimi, bilgilerin iç ve dış

kullanıcılarla paylaşımı daha kolay hale gelmektedir. Muhasebe alanında teknoloji kullanımı sadece meslek mensuplarını rutin işlerden kurtarmakla kalmaz aynı zamanda yeterlilik talebini mesleki muhakeme şeklinde belirlememize de yardımcı olmaktadır (Preobrazhenskaya, 2019: 58).

Her sanayi devrimi, iş fonksiyonlarını önemli ölçüde etkiler. Endüstri 4.0 olarak ifade edilen dördüncü sanayi devrimi, işletmede sadece muhasebe fonksiyonunu etkilemekle sınırlı kalmamış, bu fonksiyonla ilgili faaliyetlerin yerine getirilmesinde görev alan muhasebe meslek mensuplarını da etkilemiş hatta yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir. Endüstri 4.0 çağında muhasebe meslek mensuplarının kaydetme, sınıflandırma ve özetleme gibi görevleri önemli ölçüde azalırken, raporlama ve faaliyet sonuçlarını yorumlama gibi karar verici bilgileri sağlama ve kullanma görevleri ağırlık kazanmıştır (Karacan, 2022: 15).

Endüstri 4.0 ile işletme ve kurumların finansal ve finansal olmayan verilerini kaydedilmesi, raporlanması ve analiz edilmesi çok daha karmaşık hale gelmiş ve gelecektir. Bu süreçte işlemlerden sorumlu yöneticilerin ve mali işlerden sorumlu kişilerin Endüstri 4.0 ile değişen iş yapma yöntemlerine uyum sağlayacak yeni becerilere sahip olması gerekmektedir. Nesnelerin artık birbirleriyle iletişim kurabilmeleri sonucunda, geleneksel muhasebe süreci iş gücünün azalmasıyla birlikte bir değişim sürecine dahil olacaktır. Bu hızlı değişime ayak uydurabilmek için işletmenin tercümanları olan muhasebe ve muhasebe meslek mensuplarının eğitimi ve gelişimi önemli bir yer tutmaktadır. Artık Endüstri 4.0'a uyum sağlayabilen, muhasebe meslek mensuplarının yetiştirilmesi bir zorunluluk halini almıştır (Karacan, 2022: 16).

Teknolojik değişimler sonucu muhasebe mesleğinde ortaya çıkacak değişikliklerin temel ölçütlerinin aşağıdaki gibi olacağı tahmin edilmektedir (Korzova ve Filimonov, 2019: 54):

- İşletme faaliyetlerinin muhasebe alanındaki yansımalarının genişletilmesi,
- Kalitesinin ve verimliliğinin artırılması,
- Yeni muhasebe kollarının yaratılması,
- Muhasebe alanlarını değerlendirmek için yenilikçi yöntemlerin geliştirilmesi,
- Mesleki muhasebe türlerinin entegrasyonuna yönelik yaklaşımların oluşturulması,
- Daha gelişmiş yerli ve yabancı bilgi teknolojilerinin kullanımı,

- Muhasebe mesleğindeki gelişiminin teorik, metodolojik ve uygulamalı yönlerinin geliştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Dijital dünyada muhasebe sisteminin yeniden şekillendirilmesi çalışmaları hızla devam etmektedir. Bir yandan yapay zeka teknolojilerinin gelişimi diğer yandan dünya finans kuralları ve muhasebe sisteminin faaliyetini düzenleyen kurumların gereksinimleri muhasebe sisteminin yapısında önemli değişiklikler çıkmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler meslek mensuplarının teknoloji odaklı eğitimlere ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle yapılacak işlerin ve düzenlemelerin teknolojik eğilimlere yatkınlığı ve sürdürülebilirliği doğrultusunda yeni muhasebe bilgi sistemine ihtiyaç duyulmaktadır (Türker, 2018: 230).

Günümüzde muhasebe meslek mensuplarının teknoloji kullanımı konusunda eğitim almaları gerekmektedir. Meslek mensuplarının hızla tüm dünyayı kapsayan küresel bilgiye ulaşmaları, kullanmaları, yorumlamaları ve bu bilgileri geliştirmeleri gerekmektedir. Günümüzde meslek mensupları sorunları seçmek, değerlendirmek, çözmek ve vergi mükellefinin gelecekteki bilgilerini tanımlamak için bilgi teknolojisini kullanmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının beklentileri karşılayabilmek ve teknolojiyi etkin kullanabilmek için yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaları gerekmektedir (Tetik vd., 2008: 71).

Geçen yüzyılın ortalarından itibaren iş ortamı birçok faktöre bağlı olarak hızla değişti ve gelişti. Bu faktörlerden biri de, ne kadar büyük veya küçük olursa olsun işletmelerin gelişmesinde önemli rol oynayan bilgi teknolojileridir. Ticari sektör, imalat veya hizmet sağlayıcı gibi herhangi bir sektörde, tüm iş sektörleri bilgi teknolojisinden etkilenmiştir. İşletme yapısının önemli bir parçası olan muhasebe de bilgi teknolojisinden etkilenmiştir. Ayrıca muhasebe mesleği bilgi teknolojisine bağlı olarak uyum sağlamış, değişmiş ve gelişmiştir (Badem ve İsmailoğlu, 2022: 27).

Bilişim teknolojisindeki gelişmelerin muhasebe sektörüne etkisi şu şekildedir (Bozkurt, 2011: 46):

- Belgeler, kayıtlar, doğrulamalar vb. gibi yerleşik geleneksel muhasebe unsurları değişikliğe uğramıştır.
- Muhasebe mesleğinde kayıt tutma işlevlerinin öneminin azalmış, danışmanlık ve denetim işlevlerine daha fazla önem verilmiştir.
- Zaman kazandırmıştır
- Uygulama maliyetinde azalma meydana gelmiştir.

- Hata ve hile sayılarında azalma gerçekleşmiştir.
- Meslekte yeni tanımlar türemiş, bir muhasebe profili oluşmuştur.
- Mali tabloların zamanında karşılaştırılabilir sunumu kolaylaştırılmıştır.
- Elektronik imza (E-İmza), elektronik beyanname (E- Beyanname), elektronik bildirge (E- Bildirge) ve fatura ile defterlerin e-ortamda tutulması ve muhasebe mesleği tamamen bilgisayar ile elektronik ortamına aktarılmıştır.
- Muhasebe denetimi meslekte “Bilgi Teknolojilerinin Denetimi” kavramını ortaya çıkmiştir (Gallegos, vd., 2004: 32).

Yukarıda bahsi geçen tüm gereklilikler ve gelişmeler ışığında hemen her ülkede ve birçok meslek ve kurumda görülen yenilenme, çağa ayak uydurma süreçlerde kısalma, kolaylaşma, ek süreçler eklenmesi muhasebe mesleğinde de görülmektedir. Yaşanan teknolojik gelişmeler toplumdaki yaşam kalitesini ve meslekten beklentileri değiştirmiş aynı zamanda muhasebe mesleğini icra eden bir grup mensubun işlerini kolaylaştırmıştır. Gelişen ve değişen yeni çağda muhasebenin düzenleme, kaydetme, sınıflandırma, özetleme fonksiyonlarında kolaylık ve zaman tasarrufu yaşanırken aynı zamanda meslek mensuplarına yeniden düzenlenen iş tanımları ile analiz etme, yorumlama, raporlama gibi fonksiyonlarda eklenmiştir. Bu durum muhasebecileri yeni teknolojiler hakkında bilgi edinmeye yöneltmektedir. Kendini geliştiren ve çağa ayak uyduran mensuplar elbette ki geleceğin meslekten beklentilerine hızla ayak uydurup kariyerlerinde önemli bir adım atmış olacaklardır. Günümüzde bilgiye etkin erişim ve bu bilgilerin profesyonel yaşamda uygulanması, kişinin kariyer sürecinde bilgi iletişim teknolojileri kullanımını bir seçenek olmaktan çıkıp adeta zorunluluk halini almıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

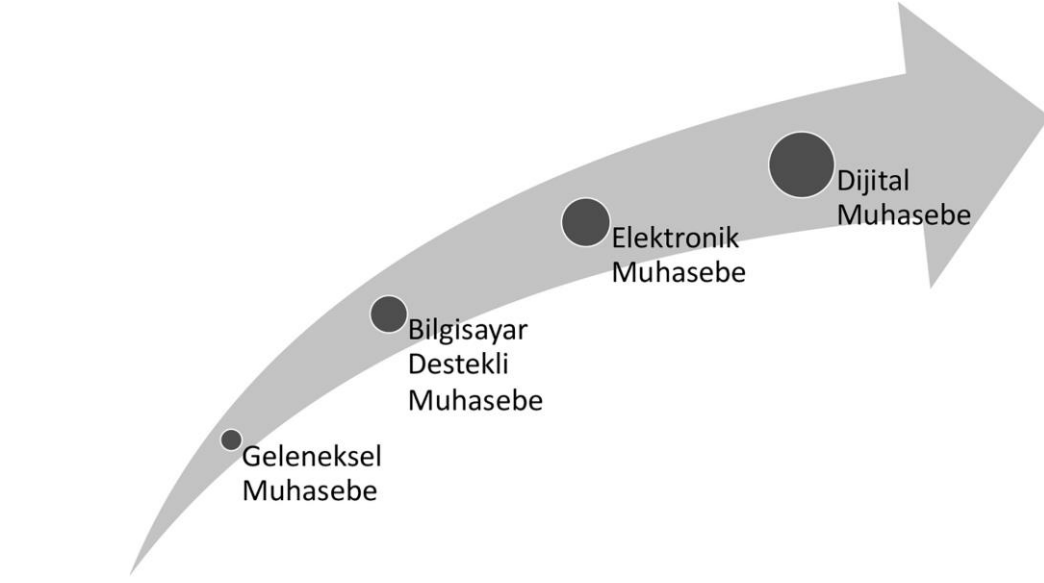
MUHASEBE MESLEĞİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

2.1. Dijitalleşme ve Dijital Dönüşüm

21. yüzyılda teknolojik gelişmelerle birlikte insanların yaşamları da geleneksel uygulamalar kadar değişmektedir. Bu çağa verilen isim olan dijitalleşme sayesinde yeni iş modelleri ortaya çıkmaktadır. Dijitalleştirme, verilerin fiziksel bir kaynaktan dijital ortama aktarılması işlemidir. Bu, bilgisayarların ve dijital ortamın daha önce manuel olarak işlenen verileri izlemesine ve işlemesine olanak tanır. Diğer bir deyişle dijitalleştirme, fiziksel bir konuma ihtiyaç duymadan gerçek bilgileri temsil etme yeteneğidir (Tekbaş vd. 2018: 223). Aynı zamanda dijitalleşme, dijital dönüşüm olarak da ifade edilmekte olup, “dijital teknolojinin, insan toplumunun her alanında uygulanmasıyla ilişkili değişiklikler” tarafından yönlendirilen bir iş modelini ifade etmektedir. Genellikle sayısallaştırma yoluyla, yani “mevcut ürün veya hizmetleri dijital türevlere dönüştürme ve dolayısıyla fiziki ürüne göre avantajlar sunma” özelliği ile uygulanmaktadır (Henriette, vd., 2015: 432).

Dijital dönüşüm, geleneksel bir yaşam tarzından elektronik bir yaşam tarzına geçişi temsil etmektedir. Aynı zamanda bir yaşam tarzından diğerine geçiş olarak da bilinmektedir. İnsanlar dijital dönüşümü analog teknolojiden bilgi ve iletişim teknolojilerine geçiş olarak görmektedir (Öz ve Bozdoğan, 2012: 69).

Teknolojik gelişmeler, kendilerinden önce var olan bilgi işleme, araştırma ve hizmet sağlama yöntemlerini büyük ölçüde değiştirmiştir. İş uygulamaları son otuz yılda artan bir oranda değişmiş ve 1980'lerden bu yana hız, ivme ve kapsamda büyük değişikliklere neden olmuştur. En önemli teknolojik gelişme bilgisayar ve internettir. Muhasebe, geleneği gereği eski geleneksel yöntemleri kullanmaktadır. Ancak teknolojideki değişen trendler meslekte olumlu değişimlere yol açmıştır. Şekil 1'de görüldüğü gibi, muhasebedeki bu değişim bugün olduğu gibi gelişmeye devam etmektedir (Allahverdi, Alagöz ve Alagöz, 2021: 147).

Şekil 1: Muhasebenin Dönüşümü

Kaynak: Allahverdi, Alagöz ve Alagöz, 2021: 148).

Şekil 1’de muhasebenin geçirdiği dönüşüm görülmektedir. Geleneksel muhasebe, muhasebenin sistemli bir şekilde defterler aracılığı ile tutulmasını ifade ederken, bilgisayarların iş yaşamında kullanılmasının yaygınlaşmasıyla birlikte geleneksel muhasebe işlemleri bilgisayar ortamında tutulmaya başlamıştır. İnternetin ortaya çıkması ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, elektronik muhasebe ortaya çıkmış ve muhasebe işlemlerinde program ve yazılımlardan faydalanılmaya başlanmıştır. Son olarak muhasebenin geldiği durum dijital muhasebe olarak ifade edilmektedir. Dijital muhasebe, geleneksel muhasebe görevlerinin bilgisayarda internet üzerinden veya dijital araçlar aracılığıyla uygulanmasıdır.

Yazılımın icadı ile muhasebe, fiziksel bir işlemde bir bilgi sistemine geçiş yapmıştır. Yazılım, geliştirme yoluyla veri girişini, manipülasyonunu ve çıktısını işleyebilir. Muhasebe uzmanları, vergi hesaplamaları ve denetimleri yapmak için yazılım kullanır. Hem kamu hem de özel sektör, işlevlerini yerine getirmek için elektronik araçları kullanmaya başlamıştır. Bu, hem kamu hem de özel sektörde elektronik uygulamaların oluşturulmasına yol açmıştır. Muhasebedeki bu değişimin bir sonucu olarak yeni bir çağ açılmış ve dijital muhasebe çağına girilmiştir. Mobil teknolojinin, yapay zekanın, bulut bilişimin ve blockchainin kullanıma girmesiyle muhasebe alanında yeni dijital uygulamalar ortaya çıkmıştır (Allahverdi, Alagöz ve Alagöz, 2021: 148).

2.2. Dijital Muhasebe

Dijital muhasebe, muhasebe ile ilgili işlemlerin internet hizmetleri aracılığıyla bir e-ortamda gerçekleştirilmesidir (Öztürk ve Çarıkçı 2019: 1009). Muhasebe alanındaki dijital dönüşüm, “dijital muhasebe” teriminin yaratılmasına yol açmıştır. Bu, kuruluşlar için finansal verileri kaydetmek ve işlemek için bilgisayar teknolojisini kullanan herhangi bir sistemi ifade etmektedir. Geleneksel muhasebe yöntemlerine atıfta bulunmaz; bunun yerine bilgisayarlar aracılığıyla yapılan herhangi bir yöntemi ifade etmektedir (Amidu, Effah ve Abor, 2011: 146).

Dijital muhasebe uygulamalarında muhasebe sisteminde kullanılacak defterlerden, düzenlenecek beyanname ve faturalara, fatura girişinden tahsilat ve ödeme işlemlerine kadar tüm mali işlemler menfaat sahipleri tarafından elektronik ortamda yürütülmektedir (finans, vergi daireleri, muhasebeciler, muhasebe uzmanları ve vatandaşlar). Bu nedenle e-defter tutma uygulamaları ile kağıt formdaki defter ve belgelerin geçmişte kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır (Atmaca, 2020: 92).

E-muhasebe uygulamalarında kullanılan bazı defter ve belgeler şunlardır (Atmaca, 2020: 92);

- Elektronik fatura (e-fatura)
- Elektronik irsaliye (e-irsaliye),
- Elektronik arşiv (e-arşiv),
- Elektronik defter (e-defter),
- Elektronik beyanname (e-beyanname)
- Elektronik tebligat (e-tebligat)
- Elektronik yoklama (e-yoklama)

Dijital muhasebe uygulamalarının vazgeçilmez araçları; bilgisayar, bilgisayar programları, bilgisayar uygulamaları, internet, dijital depolama, dijital görüntüleme ekipmanı, dijital donanıma sahip akıllı telefonlar, etkileşimli video vb. gibi ekipmanlardır (Gelişli, 2009: 157). Her dijital ortam kendi içinde bazı zorluklar ve riskler barındırmaktadır. Endüstri 4.0 uygulamalarından beklenen, gerçeğe en yakın bilgiye kabul edilebilir bir güven aralığında, hızlı ve gerçek zamanlı ulaşmaktır. Bu ortamın yaratılması, elbette, bazı iç ve dış işlevlerin/faaliyetlerin uygun entegrasyonunu gerektirmektedir (Karacan, 2022: 18).

Muhasebe iş ve işlemlerinde doğru bir entegrasyon ile gerçekleştirilen kayıt vb. etkinliklerle gerçek zamanlı veri elde etmek mümkündür (Can ve Kıymaz, 2016: 111). Ayrıca bilgi teknolojilerinin dijital ortamlara uyum sağlayarak kullanılması ilgili uygulamaların kalitesini artırmakla birlikte uygun bir teknik altyapının oluşturulmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu altyapının uygun şekilde kurulmaması faydayı azaltabilir. Yaşanan sorunlar ve yetersizlikler, elde edilen bilginin kalitesine, etkin ve verimli kullanımına olumsuz etki edebilir.

2.3. Dijital Dönüşümün Muhasebe Uygulamaları Açısından Önemi ve Etkileri

Son yıllarda teknolojinin gelişimi hızlanmış ve şirketler rekabet avantajı elde etmek için yeni teknolojileri hızla benimsemeye başlamıştır. Bu aşama, çalışma ortamını geliştirmek ve dijitalleştirmek, tam otomatik üretim süreçleri ve dijital alana bağlı olarak yeni yollarla hizmet sunmak gibi eylemleri içermektedir. Toplamda bu gelişim, teknoloji üreten ve teknik hizmet sağlayan şirketlerin sayısının artmasına ve şirketlerin pazarın dışında kalmamak için bu teknolojileri benimsemesine yardımcı olmuştur. Bu dijital dönüşüm sadece son gelişmelerin bir sonucu değil, aynı zamanda 20. yüzyılın ikinci yarısında bilgi teknolojilerinin çalışma ortamına girmesine kadar uzanmaktadır. Bununla birlikte, bilgi teknolojisinin gelişimi özellikle son yıllarda hızla artmaktadır. Muhasebe, kurulduğu günden bu yana bu dijital dönüşümle başa çıkabilen ve uyum sağlayabilen mesleklerden biridir (Badem ve İsmailoğlu, 2022: 25).

Dijital muhasebe uygulamaları birçok farklı işlevi yerine getirmektedir. Müşterileri ve satıcıları bir işlem yoluyla takip edebilmekte, belgeleri kaydedebilmekte, elektronik ortamda finansal tabloları hazırlayabilmekte ve hatta internet üzerinden ilgili taraflara tabloları sunabilmektedir (Kavitha, 2014: 22).

Muhasebe çağın gerekliliklerine ve yetkinliklerine hızla uyum sağlayabilen mesleklerden biridir. Köklü bir geleneğe ve tarihsel geçmişe sahiptir. Defter tutma devrinin elle tutulmaya başlanmasından bu yana tüm teknolojik dönüşümlerle koordineli olarak temel ilkelerinden kopmadan gerekli dönüşümleri üstlenen muhasebe mesleği, önemli bir kurum olarak işletmelerin karar alma süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır (Özdoğan, 2020: 212).

Yaşanan dijital dönüşümden her meslek etkilenmekte, ancak muhasebe mesleği daha yoğun ve güçlü bir şekilde etkilenmektedir. Teknolojik gelişmelere uygun olarak, günümüzde muhasebe mesleğinde tamamen yeni kurallara sahip çeşitli

elektronik sistemler ortaya çıkmıştır. Daha önce muhasebe uzmanları tarafından kağıt, defter gibi geleneksel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen birçok muhasebe görevi artık elektronik defter, elektronik faturalar ve muhasebe sistemi gibi dijital sistemler kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Tekbaş vd. 2018: 223).

Tablo 1: Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleği ve Muhasebe İşlerinin Yürütülmesi Üzerindeki Temel Etkileri

Alan	Etki
Ana dijital çözümler	<ul style="list-style-type: none">– Yapay zeka– Bulut bilişim– Büyük veri
Muhasebe görevleri	<ul style="list-style-type: none">– Rutin, tekrarlayan ve yapılandırılmış görevlerin otomasyonu (örneğin faturalama, bordro)– Rutin olmayan ve yapılandırılmamış görevler, insan düşüncesi ile ek beceri ve bilgi (örneğin finansal bilgileri yorumlama ve analiz etme) gerektirecektir.
Eğitim ve öğretim	<ul style="list-style-type: none">– Üniversite programlarının değiştirilmesi ve değiştirilmesi– Eleştirel düşünme– Problem çözme– Yapay zeka kullanımına ilişkin beceriler– Muhasebe mühendisliği– Kişilerarası etkileşim ve iletişim

Kaynak: Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 432.

Şirkete değer katmaya devam etmek için muhasebecilerin modern iş ortamında yapay zekâ ve diğer dijital çözümlerin kullanımına ilişkin yeni beceriler geliştirmeleri ve yeni bilgiler edinmeleri gerekmektedir. Tüm çalışanların (muhasebeciler dahil) eleştirel düşünme ve problem çözme, yüksek düzeyde uyum sağlama, esneklik ve kişilerarası etkileşim geliştirme ihtiyacı vurgulanmalı; sürekli öğrenmesi gerekmektedir. Geleceğin muhasebecilerinin başarılı bir kariyer edinmesi için birçok beceri önemlidir ve bunlar; motivasyon, iyi yazılı ve sözlü iletişim, karar verme yeteneği, finansal analiz ve mesleki yargıdır. Eğitimde değişim çok önemlidir ve öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirmek amacıyla eğitim sistemi eleştirel ve sistem düşüncesine odaklanarak değişmelidir. Son olarak, muhasebecilerin şirket

işlerinin yürütülmesinde ve yönetilmesinde önemli bir proaktif rolü vardır. Bu nedenle diğer işlevlerdeki çalışanlarla, özellikle BT uzmanlarıyla işbirliği yapmaları gerekmektedir (Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 432).

Muhasebe mesleğini etkileyen ve dijital dönüşüme hız veren Endüstri 4.0 uygulamaları arasında; yapay zeka, blok zincir, büyük veri ve robotik süreç otomasyonu sayılabilir:

2.3.1. Yapay Zeka

Yapay zeka (AI), öğrenme (bilgi edinme ve onu kullanmak için kurallar edinme), akıl yürütme (verileri yorumlama ve sonuçlara varmak için kurallarını kullanma) ve kişisel gelişim (bilgilerden ve geçmiş deneyimlerden öğrenme) gibi insan zekası süreçlerini simüle etmek için bilgisayar sistemlerini kullanır (Badem ve İsmailoğlu, 2022: 33). Yapay zeka ve makine öğrenimi gibi akıllı teknolojiler, işletmelere aktif olarak gerçek zamanlıya yakın bilgiler sağlamaktadır. Yapay zeka ve otomasyon, insan emeğine olan ihtiyacı önemli ölçüde azaltabilmekte ve muhasebe ve denetim süreçlerine entegre edilebilmektedir. Yapay zeka, insan bilgisini ve uzmanlığını toplamanın çok zor ve zahmetli olmadığı daha yapılandırılmış, programlanabilir ve tekrarlanan görevler için başarıyla uygulanabilmektedir. Akıllı teknolojiler, insan zekâsını ortadan kaldırmak için değil, önemli iş iç görüleri sağlayarak muhasebecilerin daha iyi stratejik danışmanlar olmalarına yardımcı olmak için gelişme sağlayabilmektedir. Yapay zekâ ve makine öğrenimi, muhasebecilerin daha fazla sayıda kaynaktan gerçek zamanlıya yakın bir dizi bilgiye daha iyi erişmesini sağlayacaktır. Yapay zekâ hala gelişiminin ilk aşamalarında olmasına rağmen, şirketlerin özellikle akıllı belge OCR (Optik Karakter Tanıma) ve otomatik ödeme transferleri için kullandığı, yazılımın geliştirilmesi, sadece sipariş numaraları ve fatura tutarlarını eşleştirmekten ziyade faturaların anlaşılmasına yol açtığı belirtilmektedir (Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 432).

2.3.2. Bulut Bilişim

Bulut bilişim, kullanıcılara işletmede kullandıkları yazılım ve verilere, servis sağlayıcılar sayesinde sabit bilgisayarlar veya bellek depolama yerine bulut

sistemlerinde tutularak sanal bir ağ üzerinden diledikleri zaman erişme imkânı vermektedir (İlhan, 2019: 813).

Bulut bilişim geleneksel muhasebe görevlerini kolaylaştıran ve muhasebeyi dijital dönüşüme entegre etmeye yardımcı olan bir sistemdir. Geleneksel ve bulut muhasebe karşılaştırıldığında aşağıdaki farklılıklar göze çarpmaktadır (Buyruk Akbaba, 2019: 31):

- Geleneksel muhasebede veri girişi fiziksel olarak yapılırken, bulut muhasebede veri girişi otomatiktir.
- Geleneksel muhasebede mümkün olmayan muhasebe bilgi sistemlerine uzaktan erişim bulut muhasebede mümkündür.
- Geleneksel muhasebede oluşturma ve güncelleme işlemleri fiziksel olarak yapılabilirken, bulut muhasebesinde uzaktan yapılabilir.
- Ofis dışında çalışmak geleneksel muhasebede genellikle mümkün değilken, bulut muhasebede mümkündür.
- Geleneksel muhasebede bireyler yasa ve yönetmeliklerdeki değişiklikleri takip ederken, bulut muhasebede bulut bilişim sistemleri takip edilmektedir. Bu avantaj aynı zamanda zamandan da tasarruf sağlar.
- Geleneksel muhasebede beyanname formları fiziksel olarak doldurulup gönderilirken, bulut muhasebede bu süreçler sayısallaştırılarak otomatikleştirilir.
- Geleneksel muhasebede işlemler yavaş ve karmaşıkken, bulut muhasebesinde işlemler hızlı gerçekleşir.
- Geleneksel muhasebede muhasebe meslek mensuplarının veya işletme yöneticilerinin finansal verilere her an erişmesi imkânsızdır, ancak bulut muhasebede bu mümkündür.
- Geleneksel muhasebede muhasebe meslek mensupları ile müşteriler arasında sürekli iletişim kurmak zordur, ancak bulut muhasebede sürekli iletişim mümkündür.

2.3.3. Blok Zincir (Blockchain)

Blok zincir, işletmelere birden çok veri kaynağına gerçek zamanlı erişim sağlar. Bu teslim yöntemi, oldukça karmaşık süreçleri hızlandırır ve hassas muhasebe bilgilerini güvence altına alır. Blok zincir'e kripto para birimi teknolojisi olarak atıfta bulunmak geçerli değildir. Kesintisiz güvenlik ve şeffaflığın yanı sıra blok zincir, denetim, uyumluluk ve uzlaşma görevlerini yerine getirmenin geleneksel yollarının yerini alacak kadar yeteneklidir (Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 432).

Muhasebe açısından, blok zincir bir tür dijital defter olarak tanımlanabilir. Muhasebe açısından, geleneksel kayıt sistemi olan çift taraflı kayda alternatif olarak blok zincir kayıtlarına üç taraflı kayıt denilebilir. Çünkü söz konusu işlemler, alıcı ve satıcı defterlerinin yanı sıra blok zincir ağında da kayıt altına alınmaktadır. Böylece doküman kontrolü de mümkün olur. Ancak tüm işlemlerin blok zincir ağında yer alması ve tamamen açık olması da işletmeler için bir soru işaretidir. Özellikle rakiplerin işletmenin her türlü faaliyeti hakkında bilgi sahibi olabilmesi önemli ve büyük bir problem olarak değerlendirilebilir (İçöz, 2022: 70).

2.3.4. Büyük Veri

Büyük veri üç özellikle tanımlanabilir: hacim (miktar), hız (işlem hızı) ve çeşitlilik (farklı veri türleri). Büyük veriler çok farklı kaynaklardan elde edilebilir: internet belgeleri, arşivlenmiş veriler, multimedya dosyaları, operasyonel ve analitik veritabanları, genel web kaynakları, GSM operatörlerinden geçen arama kayıtları, RFID işaretleri ve sensörlerden (IoT) elde edilen bilgiler, sosyal medya ve makine günlük verileri (Badem ve İsmailoğlu, 2022: 37). Son zamanlarda internet kullanımının yaygınlaşması ve teknolojik gelişmelerin geçmişten gelen kullanımıyla birlikte günde yaklaşık olarak 2,5 kentrilyon bayt veriye ulaşılabilmektedir. Bu sayının gelecek 10 yıl içinde 50 katına çıkacağı tahmin edilmektedir. (Yardımcıoğlu, Karahan ve Yörük, 2019: 41).

Büyük veri ve veri analitiği, muhasebeyi çeşitli şekillerde etkileyecektir; örneğin, işletmelerin çalışma şeklini ve mali tabloların hazırlanma ve denetlenme şeklini etkileyecektir. Ek olarak, büyük verinin gelişmiş veri ölçümü, kapsamlı veri ve bilginin daha iyi anlaşılması nedeniyle karar verme sürecinin kalitesi üzerinde de önemli bir etkisi vardır. Kapsamlı verilere dijital çözümler aracılığıyla erişim,

muhasebecilerin etkinliğini ve üretkenliğini artırır. Modern teknoloji gerçek zamanlı güncellemeler sağlayabildiğinden, büyük veriler raporlama süresini kısaltabilir. Analitik beceri ve araçlarla donanmış profesyoneller, verileri etkili bir şekilde analiz edebilir ve iş kararlarının alınma şeklini değiştirebilecek içgörüler elde edebilir. Büyük verinin denetim, finans ve yönetim muhasebesi üzerinde de önemli etkileri olacaktır (Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 432).

2.3.5. Robotik Süreç Otomasyonu (RSO)

Geçmişte programlanan programları ifa edebilen elektromekanik cihazlar, robot olarak adlandırılmaktadır. Robotlar direkt olarak bir yere kadar kontrol etmeye çalışabilmelerinin söz konusu olduğu gibi, bir bilgisayar programı tarafından bağımsız biçimde de çalışabilmektedirler (Yardımcıoğlu, Karahan ve Yörük, 2019: 40).

Robotik süreç otomasyonu, rutin muhasebe görevlerini gerçekleştirmek için sanal robotların kullanılmasıdır. RSO teknolojileri, muhasebeciler için büyük verimlilik, etkinlik ve değer yaratma fırsatları sunar. Verimlilik açısından bu teknolojiler, süreç veya iş akışı otomasyonunu, veri entegrasyonunu ve veri analitiği olanaklarını önemli ölçüde genişletir. Satın alma, faturalama, satın alma siparişleri, gider raporlama, borç hesapları ve alacak hesapları süreçlerinde belgelerin oluşturulmasını, incelenmesini, onaylanmasını ve yönlendirilmesini otomatik hale getirebilirler. RSO'yu kullanmak, yapılandırılmış ve tekrarlayan muhasebe görevlerini otomatikleştirmek, sürekli denetimler uygulamak veya değişmez kayıtlar oluşturmaktır. RSO, artan ekonomik değer, iş gücü avantajları ile şirket operasyonlarını daha rekabetçi hale getirebilir, artan kalite ve artan süreç hızı uyumluluğu ve doğruluğu artırarak riskleri azaltabilir. Robot, görevi her zaman hatasız, önyargısız veya varyasyonsuz gerçekleştirir (Badem ve İsmailoğlu, 2022: 34).

2.4. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajları

Endüstri 4.0 uygulamalarının muhasebe bilgi sistemi üzerinde olumlu etkileri olup, muhasebe meslek mensupları için çeşitli avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Aşağıda bu avantaj ve dezavantajlardan bahsedilmektedir.

2.4.1. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Avantajları

Yeni bilgi teknolojileri yardımıyla muhasebede bilgi kalitesinin artırılması, uluslararası muhasebe standartlarına uygunluk, bütçe ve karar destek süreçlerinin geliştirilmesi gibi konularda önemli avantajlar sağlamaktadır. Aynı zamanda, büyük veri kullanan iç kontrol sisteminin etkinliği artmakta ve bağımsız bir dış denetim açısından makul bir finansal raporlama düzeyi gelişmektedir. Adli muhasebe sayesinde ise hile ve suistimallerin ortaya çıkarılması sağlanmaktadır (Cığır, Kınay ve Angı, 2017: 255).

Teknolojik gelişmeler; muhasebe alanındaki bilgi kalitesini artırmak, uluslararası muhasebe standartlarına uyum sağlamak, bilgi teknolojilerini geliştirerek bütçe ve karar destek süreçlerindeki verimliliği artırmak gibi alanlarda önemli faydalar sağlamaktadır. Muhasebenin iç kontrol sisteminin verimliliği BT kullanılarak artırılmakta ve bu sayede finansal tabloların dış denetim açısından güvence düzeyi geliştirilmektedir. Ayrıca muhasebe alanında yaşanan sahtekârlık ve istismarların minimum düzeye indirilmesi sağlanmaktadır (Kılıç ve Anadolu, 2018: 65).

Dijital muhasebe uygulamaları aşağıda sıralandığı gibi pek çok fayda sağlamaktadır (Sevim, 2009: 36-41).

- Kredi onayı, ödemeler, tahsilatlar ve hesapların kapatılması ile ilgili döngüler sayesinde artık finansal raporların anında oluşturulması gerekmektedir.
- Rutin işler kolaylıkla yapıldığından üst düzey analizlere ayrılan süre uzamaktadır.
- Hataları en aza indirerek ve süreçleri hızlandırarak, rutin görevler kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir.
- Sıradan muhasebe sorumluluklarını ortadan kaldırmak üretkenliği artırmaktadır.
- Nakit yönetimi, alacakların tahsili ve borçların ödenmesi için planlı süreçler sağlayan bir sistemdir. Sonuç olarak, bu finansal yönetimi etkin ve verimli kılmaktadır.
- Artan güvenlik önlemleri, iç denetim ve kontrollerin etkinliğinin artmasına neden olmaktadır.
- Muhasebe süreçlerine yapılan toplam yatırımın azaltılması ek tasarrufları mümkün kılmaktadır.

- Günün herhangi bir saatinde muhasebeci ve şirket çevrimiçi olarak iletişim kurabilmektedir.
- Kağıt işlemlerini ortadan kaldırmak, ekolojik dengeyi kontrol altında tutmaya olanak vermektedir.

2.4.2. Dijital Muhasebe Uygulamalarının Dezavantajları

Dijital muhasebe uygulamaları yukarıda bahsedilen pek çok avantaja rağmen bazı dezavantajları da içermektedir. Bu dezavantajlar şu şekilde sıralanabilir (Güney, Özyiğit 2015:290; Öztürk, Çarıkçı 2019:1009):

- Maliyeti en aza indirirken bir sistemin hedeflerine ulaşmak için, etkili bir altyapı oluşturmak üzere birkaç bileşenin yapılandırılması gerekir. Bu süreç her zaman kolay değildir ve uygulanması maliyetli olabilir.
- Elektronik muhasebe, yazılım kullanımını içerir. Doğru muhasebe yazılımını seçmek, sistemin maliyetini veya kapasitesini etkilediği için kritik öneme sahiptir. Yanlış bir yazılım programı seçmek, daha yüksek maliyetlere veya yetersiz kapasiteye neden olabilir. Sonuç olarak işletmeler, organizasyon yapılarına ve faaliyet alanlarına uygun muhasebe yazılımlarını seçmelidir.
- Yazılım paketinde çok fazla program kuruluysa, ek muhasebe sistemlerine ihtiyaç duyulabilmektedir.
- Kurum ve tesisler için uygun bir bilgisayar güç kaynağı oluşturmak sorunlu olabilmektedir.
- Sistem tasarımı ve işletiminin her aşamasında, kodlama dilleri ile bireysel elektronik muhasebe sistemleri arasında geçiş yapmanın zorluğu ortadadır.
- Dış gözlemciler ve denetçiler, bilgisayar dili ve program bilgisinden yoksundur. Bu, kontrol sorunlarına neden olabilir.
- Elektronik muhasebe sistemleri, önemini işletme yöneticilerine nadiren aktarır.
- Bilgisayarlar yangın, doğal afetler, hırsızlık veya bilgi kaybı nedeniyle zarar görebilir. Düşük voltaj veya tutarsız voltaj gibi güç sorunları da yaşayabilirler.
- Bir bilgisayar virüsü, dokunduğu her bilgisayarı etkileyerek elektronik muhasebe sistemlerinin arızalanmasına neden olabilir.

Muhasebede yapılan değişiklikler genellikle hızlı ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşir. Modern trendlere ayak uydurmak bu sebeple zordur. Dijitalleşen yeni

muhasebe yöntemleriyle yapılan yanlış hesaplamalar, saha için zorluklar yaratmaktadır. Dijital eğitimin yeterli gelmediği ya da olmadığı hallerde meslek mensupları dijital çağın sağladığı avantajlardan yararlanamamakta ve üstün kişisel çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bu durum ise modern meslek hastalıklarına yol açabilmektedir.

2.5. Dijital ve Dijital Muhasebe Okuryazarlığı

Dijital okuryazarlık, bilgisayarlardan çeşitli formatlarda elde edilen bilgileri anlama ve kullanma becerisidir. Yazılı harf simgelerini seslendirebilmenin yanı sıra bilgisayar aracılığıyla toplanan bilgileri tanıma ve değerlendirme becerisidir (Tosunoğlu ve Öztürkci, 2020: 573). Okuryazarlık becerisi, araştırmacılar tarafından yazılı harf sembollerini seslendirme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Dijital okuryazarlık, “bilgi okuryazarlığı” ve “bilgi farkındalığı” olarak da bilinmektedir (Çakmak, 2013: 3).

Küreselleşme, siyasi sistemlerimizden ekonomik sistemlerimize ve hatta günlük rutinlerimizin yapısına kadar hayatımızın her alanını etkilemektedir. Değişimler, tüm ülkeler tarafından gerekli görüldüğü için dünyanın her alanında etkili olmaktadır. İnsanlar en büyük faydayı yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden almaktadır. Kişiler randevu planlamak, dijital araçlar aracılığıyla bilgilere erişmek ve e-kitap okumak için dijital kanalları kullanabilirler. Ayrıca en yenilikçi değişim de bu alanda gerçekleşmektedir (Banaz, 2017: 17).

Dijital okuryazarlık, bir bilgisayar aracılığıyla elde edilebilen verilerin farklı anlamlarını anlama sanatıdır. İnsanlar bilgisayarlar hakkında ne kadar çok şey bilirse, dijital verileri o kadar iyi anlayabilir ve günlük yaşamlarına entegre edebilirler. Bu nedenle son yıllarda dijital okuryazarlığa odaklanmak birçok araştırmacı için çok önemlidir. İnsanların dijital verilere erişebilmesi ve bunları değerlendirebilmesi, yeni bilgileri anlayabilmesi ve sırları açığa çıkarabilmesi de bu yüzden önemlidir (Ng, 2012: 1067).

Gelişmiş dijital becerilere sahip kişiler, okudukları haberlerin güvenilirliğini her zaman sorgularlar. Belirli bir durum hakkında fikir edinmek için bilgilerini kullanırlar. Bireylerin yaşamlarındaki sorunları ele alırken dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmaları da önemlidir. Dijital okuryazarlık, dijital bilgi teknolojilerinin doğru kullanımı yoluyla yeni sorunların çözülmesini teşvik eder.

Ayrıca ilgili bilgiyi elde edebilmeyi, bu bilgiden yeni bilgi üretebilmeyi ve uygun şekilde paylaşabilmeyi gerektirir (Hamutoğlu, vd. 2017. 410-411). Son olarak bu okuryazarlık, bilgi-iletişim teknolojilerinin eğitim ve öğretim süreçlerinde doğru kullanılmasını gerektirmektedir.

Dijital okuryazarlık, bilgiyi etkili bir şekilde bulma ve analiz etme yeteneğidir. Aynı zamanda yeni bilgi parçalarını yeni bir bütün halinde birleştirebilmeyi ve dijital ortamda sunabilmeyi de içerir. Bu, kişinin onunla ilgilenerek öğrendiği bilişsel bir beceri olarak görülebilir (Kozan ve Bulut Özek, 2019: 108).

Dijital muhasebe okuryazarlığı; “muhasebe meslek mensuplarının muhasebe bilgilerini dijital sistemlerde doğru, etkin, verimli ve eleştirel bir biçimde kullanabilmeleri için teknolojik yetkinliğe ulaşmaları” şeklinde tanımlanabilir (Tekbaş, vd. 2018: 222).

Dijital muhasebe okuryazarlığı, muhasebe uzmanlarının dijital sistemleri kullanma aşamasında sahip olması gereken becerileri belirleme çabalarına dayanmaktadır. Günümüzde muhasebe endüstrisindeki dijital ilerlemeler göz önüne alındığında, muhasebe profesyonelleri için dijital muhasebe okuryazarlığına yüksek bir ihtiyaç olduğu görülmektedir (Tekbaş, 2018: 1-3).

Dijital sistemler sunduğu yeteneklerin yanı sıra siber saldırılar ve dijital güvenlik gibi tehditleri de bünyesinde barındırmaktadır. Dijital muhasebe okuryazarlığı eğitimi, dijital ortamın sorunlarını ve fırsatlarını tanımlamak ve anlamak için muhasebe uzmanlarının stratejik dijital bilgi ve yeteneklerini oluşturmayı amaçlamalıdır. Dijital muhasebe okuryazarlığı eğitiminin bir sonucu olarak, muhasebe uzmanları dijital sistemler üzerinde çalışma konusunda temel becerilere sahip olmalı, ayrıca eğitim ve eleştirel değerlendirme sürecinde teknolojileri kullanabilmelidir (Tekbaş vd. 2018: 226).

Muhasebenin dijitalleşmesi nedeniyle, bu mesleği dijital olarak icra edecek personelin yetiştirilmesi için öğretim elemanlarının da ek eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gelişmiş insan kaynakları, dijital teknolojinin avantajlarından yararlanmanın daha kolay olmasını sağlayacaktır.

2.6. Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkisi

Muhasebe, finansal ve finansal olmayan verileri kaydederken ve sınıflandırırken hem sanatı hem de bilimi kullanır. Raporlama, özetleme ve kayıt tutma

işlemleri muhasebenin bilimsel yönünü oluşturmaktadır. Bu görevlerin daha verimli bir şekilde yerine getirilmesi için yapay zeka ile muhasebe sistemleri hayata geçirilmektedir. Muhasebeciler, işlerinin geleceğini inşa ederken sanatsal analizlerine ve yorumlarına daha fazla zaman ayırmalıdır. Bunun nedeni, sanatsal muhasebenin, diğer tüm yönlerde olduğu gibi, profesyonel muhasebenin önemli bir parçası olarak kendini göstermesidir. Daha deneyimli muhasebeciler, planlama sürecine büyük katkılar sağlamak için çalışmalarının bu kısmına daha fazla odaklanmalıdır (Erturan ve Ergin, 2018: 160-161). Şu anda, muhasebe uzmanlarının görevlerini yerine getirirken daha önce düşünülemez dijital sistemleri kullanmaları gerekmektedir. Bilgi teknolojilerinin bu şekilde gelişmesi muhasebe mesleğinde yeni fırsatlar gerektirmektedir (Akdoğan ve Akdoğan 2018: 5).

Bir muhasebe uzmanı, verileri uzaktan erişim ile kontrol edebilmektedir. Veri güvenliği açısından, akıllı sistemler ile işletmenin muhasebecisi veya denetçisi tarafından kendisine verilecek özel bir şifre ile verilere ulaşım sağlayabilmektedir. Muhasebecinin işletmeyle çalışmaya devam ettiği süre boyunca, sistem her kullanım için ona yeni bir şifre oluşturabilir ve gönderebilir. Bilgi kullanıcıları, iş veri sistemi üzerinde denetim kurarak ve kullanımını kısıtlayarak erişimi de kısıtlayabilir. Daha fazla teknolojiyle daha fazla danışmanlık hizmetine dönüşecek olan muhasebenin geleneksel kayıt fonksiyonu dışında danışmanlık ve denetim alanında hizmet vereceği öngörülmektedir (Erturan ve Ergin, 2018: 162).

Muhasebe raporlama süreçleri dijital sisteme aktarıldığından analiz ve yorumlama daha kolay hale gelmektedir. Ayrıca bilgiye erişim hızı artmakta ve verilerdeki hata sayısı azalmaktadır. Aynı zamanda işletmenin finansal tablolarının hazırlanmasındaki verimlilik ve doğruluk katsayısı artmaktadır. Finansal bilgiler tek bir veri kaynağından üretildiğinden yanlış veri girme riski en aza indirilmektedir (Uyar ve Çelik, 2006: 99-100).

Muhasebe meslek mensuplarının yeni teknolojilere uyumunun sağlanması için üç tutum söz konusudur (Yüksel, 2019: 11):

- (1) En son teknolojiyi kullanma becerisine sahip olması,
- (2) Bilgiyi analiz ve sentez etme becerisine sahip olması,
- (3) Problem çözme becerisine sahip olması gerekmektedir.

Dünya değişmeye devam ederken, herhangi bir muhasebe meslek mensubu sürekli olarak yeni trendlere ve değişikliklere ayak uydurmak zorundadır. İşlemlerin çoğu artık bilgisayar üzerinden yapılmakta ve bilgisayarların yaygın kullanımı

sayesinde güncellenmesi kolaydır. Bu, muhasebede hız, kolaylık ve güvenliğin artmasına neden olmuştur. Ayrıca birçok güvenlik sorununun keşfedilmesine neden olmuştur (Demir, 2005: 148).

Teknolojik gelişmeler muhasebe mesleği için ilginç fırsatlar yaratırken, muhasebe mesleği teknolojik gelişmeler sonucunda var olabilecek en riskli meslekler listesine girmiştir. Bu konuda 158 ülkede denetim, danışmanlık ve vergi hizmetleri sunan PWC'e (2017: 14) göre, önümüzdeki yirmi yıl içinde otomatik faaliyetlerin %97,5 olasılıkla ortadan kalkması veya yeni nesil teknolojiler kullanılarak uygulanması riski bulunmaktadır. Kayıt gibi rutin muhasebe faaliyetlerinin çoğu otomatik olarak gerçekleştirilebildiğinden, dijital dönüşümün muhasebe mesleğini büyük ölçüde etkileyeceği söylenebilir (Tutar, 2019: 328).

Günümüzde muhasebe uzmanları için dijital sistemlerin doğru ve etkin kullanımı muhasebe mesleğinin zorunlulukları arasında yer almaktadır. Öte yandan muhasebe mesleğinde dijital sistemlerin yetkin kullanımı, okunması, anlaşılması ve yönetilmesi için ayrı bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital çağın zorluklarına ve fırsatlarına etkin bir şekilde cevap verebilmek, dijital düşüncelerini geliştirebilmek ve bu düşünceyi devam eden ve somut eylemlere dönüştürebilmek muhasebe profesyonelleri için önem kazanmıştır. Muhasebe uzmanları, dijital teknolojiler alanındaki problemleri analiz etme ve çözme becerilerini geliştirmeli ve bu konuda yetkinlik kazanmalıdır (Tekbaş vd. 2018: 225).

Geleceğin profili, muhasebede danışmanlık ve sistem tasarımı, geleneksel uygulayıcılardan daha fazla önem kazanacaktır. Muhasebenin kayıt tutma, özetleme ve raporlama kısmını oluşturan bilimsel yönü akıllı sistemlerle yerine getirilecektir. Analiz ve yorumlamaya dayalı muhasebenin diğer işlevleri muhasebe meslek mensupları tarafından yerine getirilecek ve işletmenin geleceğine yönelik planlama sürecine katkı sağlayacaktır. Sanal para birimlerinin, insansız fabrikaların, akıllı makine ve üretim teknolojilerinin ve akıllı robotların söz konusu olduğu bir ortamda muhasebeci genel olarak üretim, satış, vergiler ve diğer faaliyetlerin detaylı incelemesini yapmaya zaman bulamayacaktır. Aslında, sistemler otomatik olarak her finansal olayı tam zamanlı olarak muhasebe bilgi sürecine dahil edecektir (Karacan, 2022: 17).

Dijitalleşme ve bilgi teknolojilerinin oluşturulması işletmeler için birçok fırsat sunmaktadır. Ayrıca, muhasebecilerin dünyayı nasıl algıladıkları ve etkileşimde bulduklarını değiştirerek muhasebe mesleğini büyük ölçüde değiştirecektir. Birçok

muhasebeci, dijitalleşmenin işlerinin yerini alacağına ve robotların insanların yerini alacağına inansa da, sonuçlar muhasebecilerin yerini almadıklarını, rutin görevler için dijital çözümler ve otomasyon kullandıklarını göstermektedir. Muhasebecilerin görev ve faaliyetleri eleştirel düşünme ve yaratıcılık gerektirir, dolayısıyla bu görev ve faaliyetleri otomatik hale getirmek kolay değildir. Buna bağlı olarak dijitalleşme, muhasebe sektörünün gelişimini de etkileyecektir. Muhasebeciler, muhasebecilerin belirli yeni bilgi ve beceriler edinmelerini gerektiren otomasyona hazırlıklı olmalıdır. Muhasebeciler için rutin, tekrarlayan ve yapılandırılmış görevler yakın gelecekte otomatikleştirilecektir. Daha geniş bilgi ağları, bilgiye dayalı sistemler ve veri madenciliği, başarılı bir iş yürütmek için güçlü araçlardır. Yapay zeka, blok zincir, büyük veri, bulut bilgi işlem ve sürekli muhasebe gibi yeni dijital çözümler, manuel veri girişini azaltacak ve veri hızını, kalitesini ve doğruluğunu artıracaktır. Otomasyon sayesinde işletmeler çok sorunsuz çalışabilir. Muhasebe mesleği, muhasebeciden danışman, müşavir ve mühendis muhasebeciye dönüşecektir. Bu nedenle, olası bir gelişme için, muhasebeciler mesleklerini kolaylaştıran ve geliştiren teknikleri geliştirme fırsatlarını değerlendirmelidir (Gülin, Hladika ve Valenta, 2019: 434-435).

Günümüz teknolojisinde muhasebe mesleğini icra etmek hem daha akıcı ve kolay hale gelmiş hem de risk katsayısı göreceli olarak artmıştır. Meslek mensupları artık hem mesleki yeterliliğe sahip olmalı hem de bir nebze de olsa teknolojiden uzak kalmayıp kendini geliştirebilmelidir. Bu da her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de teknoloji ve dijital okuryazarlığın eğitimini zorunlu kılmaktadır.

2.7. İlgili Araştırmalar

Teknoloji ve dijital dönüşümün yoğun olarak yaşandığı bu çağda muhasebe mesleğinde yaşanan değişim ve dönüşümler hakkında yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir:

2.7.1. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Relhan (2013) tarafından yürütülen çalışma, elektronik muhasebeyi kabul eden küçük ve orta ölçekli muhasebe şirketlerini etkileyen faktörleri ve elektronik muhasebenin bu şirketler üzerindeki etkisini belirlemek üzere tasarlanmıştır. Bu bağlamda Lacovou ve diğerleri (1995), elektronik veri alışverişinin benimsenmesini

ve küçük işletmelerin algılanan faydalar, örgütsel hazırlık, güven ve dış baskı olmak üzere dört faktör de dahil olmak üzere bilgi teknolojilerinin kullanımıyla ilgili algılarını ölçmeyi sağlayan bir model kullandılar: (Deniz ve Güngör Tanç, 2020: 625).

Pan ve Seow tarafından yapılan çalışmada (2016), dijital çağda işletmelerde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşmasının muhasebe faaliyetlerinin doğasını değiştirdiği ve bu durumun muhasebe meslek mensupları arasında bilgi teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırdığı vurgulanmıştır. Araştırmada, 2004-2014 yılları arasında yayınlanan seçilmiş makalelerin seçilen arama ifadelerine göre incelenmesi amaçlanmaktadır. İncelemenin bulguları, mevcut ve gelecekteki muhasebe müfredat revizyonları için önemli bir girdi görevi görebilir.

Drew (2017) çalışmasında muhasebe mesleğinin otomasyon ve diğer teknolojilerle ne zaman ve nasıl değişeceğinin tartışıldığı bir panelin bulgularını özetlemiş; Yapay zeka, robotlar, blok zincir, sanal gerçeklik, video konferans, ayrıntılı finansal tablolar, müşteri ilişkileri yönetimi, XML teknolojisi, akıllı telefonlarda Siri veya Cortana ve İnternet 5.0. gibi gelecekte muhasebe mesleğinin dönüşümüne yol açacak çözümlerden bazılarıdır.

Htaybata, Alberti-Alhtaybata ve Alhatabatb (2018) muhasebe müfredatını değerlendirmek için geleceğe yönelik dijital muhasebeciler yetiştiren öğretmenler tarafından yürütülen nitel bir çalışma yürütmüştür. Gelecekte, muhasebe uzmanlarının niteliklerini derinden etkileyecek olan dijital muhasebe uygulamasının büyüyeceğini belirlemişlerdir. Müfredatın modern teknolojilere uygun olarak değiştirilmesi gerektiği vurgulandıktan sonra öğrencilerin analitik ve danışmanlık yetkinliklerinin artırılması önerilmiştir.

Evans ve Paisey (2018) yaptıkları çalışmalarda muhasebe eğitiminde yıldan yıla hangi farklılıkların yaşandığını, dünyadaki olaylara göre hangi değişimlerin yaşandığını, zaman içinde nasıl küreselleştiklerini ve bu bilgiler ışığında, gelecekte muhasebe eğitiminin hangi noktaya geleceğini öngörmek ve muhasebe eğitiminin tarihsel gelişimi hakkında temel düzeyde bilgi vermek amacıyla belirlemeye çalışmışlardır.

Palmqvist ve Emme (2018) öğrencileri 13 uzmanla yaptıkları nitel çalışmada dijitalleşmenin muhasebecilerin mesleki uygulamaları üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Dijitalleşmeyle birlikte gerçek zamanlı çalışma yeteneklerinin artacağını ve uzmanların danışmanlık rolü üstleneceğini bulmuşlardır (Tekbaş vd. 2018: 227).

Gülin, Hladika ve Valenta (2019) “Dijitalleşme ve Muhasebe Mesleğinin Zorlukları” başlıklı çalışmanın amacı, dijitalleşmenin muhasebe mesleği için getirdiği temel zorlukları analiz etmek ve sistematik hale getirmektir. Araştırma, ilgili ve mevcut profesyonel ve akademik literatürün gözden geçirilmesine dayanmaktadır. Sonuçlar, muhasebe mesleğinin dijitalleşme çağında sayısız zorlukla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Temel zorluklar şu şekilde sistematik hale getirilebilir: muhasebe ve raporlamada büyük verilerin kullanımı, bulut bilgi işlem ve sürekli muhasebe, yapay zeka ve blok zinciri teknolojisi. Bu araştırmanın sonucu, teknolojiyekeki değışimler ve dijitalleşmenin önümüzdeki dönemde muhasebe mesleğini önemli ölçüde etkileyeceği yönündedir. Değişiklikler, günlük olarak raporlamaya, iş ve stratejik planların hazırlanmasında farklılaşmaya, dijital cüzdan ve çevrimiçi muhasebenin uygulanmasına ve uzak ülkelerde muhasebenin dış kaynak kullanımına doğru ilerliyor. Eğitim sistemi, işin artan dijitalleşmesi koşullarında değışecektir.

Thipwiwatpotjana (2021) “Muhasebe Firmalarının Dijital Dönüşümü: Tayland'daki Kaliteli Muhasebe Firmalarının Katılımcılarının Bakış Açısı” başlıklı çalışmada muhasebe firmalarının dijital dönüşümünü incelemeyi ve bunu etkileyen faktörleri araştırmayı amaçlamıştır. Tayland'daki 162 kaliteli muhasebe firmasının 260 çalışanından veri toplamak için bir anket kullanılmıştır. Sonuçlar, başarılı bir dijital dönüşümün dijital süreçlerin benimsenmesine, dijital zihniyete sahip olunmasına, dijital kültürün geliştirilmesine ve dijital bilgi ve becerilerin edinilmesine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Dijital dönüşüm yeteneğinin %84'ünü açıklayan dört faktör, muhasebe firmalarının yönetici liderliği, benimsenen iş modeli ve organizasyon yapısı, kaynaklara erişilebilirlik ve dış destek oldu. Bu araştırmadan elde edilen bilgi ve bulgular, muhasebe firmalarına fayda sağlayabilir ve Tayland'ın muhasebe mesleği ile ilgili kurumlar tarafından kılavuzların geliştirilmesine yol açabilir. Bu, dijital bir muhasebe firması olma geçiş sürecini iyileştirecektir.

Yurtdışında yapılan araştırmalara bakıldığında 2010'lu yıllardan sonra muhasebe alanında dijitalleşmeye yönelik çalışmaların yapıldığı, ilk çalışmalarda dijital muhasebenin şirketler üzerindeki etkilerinin incelendiği, sonrasında ise muhasebe mesleğine ve muhasebe eğitiminde dijitalleşmeye doğru bir evrilme yaşadığı söylenebilir.

2.7.2. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Gönen ve Solak (2017), tarafından yapılan bir araştırma, dijiital dönüşüm süreciyle ilgili muhasebe uzmanlarının iş yükünü, hizmet maliyetini, vb. konulara bakış açılarını belirlemek için tasarlanmıştır. Bu amaçla İzmir'de çalışan ve dijiital dönüşüm yöntemlerini aktif olarak kullanan muhasebe uzmanlarının anketleri yapılmış ve anket sonuçları analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, elektronik dönüşümlerin süreci ve uygulamasının muhasebe çalışanlarına ek maliyetler getirdiği ve vergi mükellefinin bu ek maliyetleri ödemekten kaçınmasına ve muhasebe uzmanlarının yetersiz eğitimi, sistem hataları, vb. sebeplerin bir sonucu olarak, bu süreçte en az bir kez hata yaptıkları tespit edilmiştir.

Yürekli ve şahiner (2017) tarafından yapılan çalışmasında; Yeni teknolojik gelişmeler hem muhasebe dersleri hem de mesleki eğitim için yeni fikirlerin doğmasına neden olmuştur. Teknolojideki değişimler, okulları hem mesleki eğitimi hem de Endüstri 4.0 fikirlerini şekillendirmeye zorlamıştır. Buna dayanarak, her ikisi arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu değişiklikler Endüstri 4.0'ın gelişmesine yol açmış ve yeni muhasebe eğitimlerinin oluşturulmasına yol açmıştır.

Uysal ve Kurt (2018) tarafından yapılan çalışmalarında muhasebe ve denetimde blok zincir teknolojisinin getirdiği yeni trendleri kavramsallaştırdılar. Daha sonra, bu teknolojiye dayalı gelecekteki profesyonel hazırlık için eğitim gereksinimleri formüle edilmiştir. Bu, blok zincirlerinin kullanımı yoluyla muhasebe ve denetime açık yeni fırsatların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ayrıca bu alanda her bir meslek mensubunun sahip olması gereken yetkinlikler de ortaya konulmuştur.

Kılıç ve Anadolu (2018) tarafından yapılan çalışmada 53 muhasebe meslek mensubundan veri toplamak için dijiital bir sistem üzerinde geliştirilen anket kullanılmıştır. Veriler, her katılımcının işini yapmak için kullandığı dijiital uygulamalarda toplandı. Verileri analiz ettikten sonra, katılımcılar kullandıkları dijiital uygulamaların işlerinde muhasebe sahtekarlığını önlemelerine yardımcı olduğunu savundu. Ayrıca bu uygulamaların doğru finansal raporlamaya katkı sağladığını ve finansal dolandırıcılığı önlediğini iddia etmişlerdir.

Tekbaş, Kurnaz ve Azaltın (2018) alışmalarında; Muhasebe meslek mensuplarına dijiital muhasebe sistemlerine bakış açılarını belirlemek ve aralarındaki dijiital okuryazarlık ihtiyacını ortaya çıkarmak amacıyla anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre, çoğu muhasebe meslek mensubu dijiital sistemleri doğru, etkin ve

verimli bir şekilde kullanabileceklerine inanmaktadır. Ayrıca, mesleklerindeki dijital değişimlerin iyi uygulandığını ve dijital sistemler için mevcut eğitimin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Öztürk ve Çarıkçı (2019) tarafından yapılan çalışmada, araştırma, geleceğin muhasebe profesyonellerine verilen eğitimi incelemeyi amaçlamaktadır. Meslek liseleri de dahil olmak üzere farklı okul ve üniversitelerden 1.133 öğrenciye dijital muhasebe bilgilerini sordular. Araştırma Akdeniz Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi ve liselerde yapılmıştır. Konuyu inceledikten sonra, dijital muhasebenin geleceğine dair bir bakış açısı ortaya çıktı. Bu, dijital muhasebenin geleceği, mevcut eğitimi ve buna hazırlık hakkında fikirleri içeriyordu. Ayrıca, öğrencilerin gelecekte kendi alanlarında başarılı olabilmeleri için halkın dijital muhasebe algısının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Coşkun Arslan ve Karkacier (2019) tarafından yapılan yönetim muhasebesinin geleceğine yönelik çalışmada dijital dönüşüm süreci hakkında yeni bilgiler ortaya konulmuştur. Bu bilgiler, dijital dönüşümün neden olduğu değişiklikler nedeniyle muhasebenin geleceği ile ilgilidir. Bu çalışmada dijital dönüşüme kadar yönetim muhasebesinin tarihsel bir görünümü sunulmaktadır.

Günce (2019) çalışmasında muhasebe meslek mensupları tarafından dijital sistemleri daha iyi anlamak için bir anket aracılığıyla veri toplanmıştır. Muhasebe meslek mensupları, birlikte çalıştıkları dijital sistemlerin birçoğunun bunları yetkin bir şekilde kullanabileceklerine inandıklarını kabul etmişlerdir. Ayrıca, mesleklerinin dijital sistemindeki son güncellemelerin birçoğunun etkili olduğunu da belirlediler. Ancak, dijital sistemlerin kullanımına yönelik mevcut eğitim yetersiz görülmektedir.

Kurnaz, vd., (2020) makalelerinde dijitalleşmenin muhasebe eğitimine etkilerini daha iyi anlamak için anket uygulanmıştır. Uygulamada aldıkları eğitimin yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Dijital sistemlerin farklı yaş grupları, deneyim seviyeleri ve lisansüstü çalışmalar için değeri arasında önemli bir boşluk görülebilir. Ek olarak, araştırmalar dijital sistemlerin muhasebe eğitimi için önemli olduğunu ortaya koymuştur. Ancak dijital sistemlerin öğretimi için mevcut sistemler yetersizdir. Bunun nedeni, mevcut dijital sistemlerin yeni muhasebeciler için eğitim sürecinin bir parçası olmamasıdır. Bunun yerine, mevcut dijital sistemler eğitime dahil edilecek kadar önemli görülmemektedir.

Tosunoğlu ve Öztürkçi (2020) makalelerinde okuryazarlık becerilerinin muhasebe mesleğine etkisini anlamak amacıyla TR90 Bölgesi'nde görev yapan 184 muhasebeciye uygulanarak anket modeli oluşturulmuştur. Anket daha sonra bir yapısal eşitlik modelini test etmek için kullanıldı. Bu bölge Artvin, Giresun, Gümüőhane, Ordu, Rize ve Trabzon'u kapsamaktadır. Sonuçların analizi, dijital okuryazarlığın teknik alt boyutunun muhasebe mesleği üzerinde yüksek ve olumlu bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Ek olarak, analiz, dijital okuryazarlığın biliősel ve sosyal alt boyutlarının da muhasebe mesleği üzerinde yüksek düzeyde olumlu bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlardan, söz konusu profesyonellerin dijital okuryazarlığın teknik yönlerine sosyal ve biliősel yönlerinden daha fazla önem verdikleri sonucuna varılmıştır.

Yurtiçinde yapılan çalışmalara bakıldığında; muhasebe mesleğinde dijital dönüşümün getirdiği yenilikler, özellikle endüstri 4.0 uygulamalarının mesleki alanda kullanımı, mesleğe getirdiği yeni trendler ele alınmıştır. Bu yeniliklerin muhasebe hilelerini önlemedeki rolü araştırılmıştır. Yaşanan dijital dönüşümün muhasebe mesleğine olan etkilerinin yanı sıra muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeyleri de incelenmiştir. Her geçen gün gelişen dijital teknoloji ve dijital uygulamalar muhasebe mesleğini etkilemekte ve muhasebe meslek mensuplarının görevlerini yerine getirirken muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu çalışma ile muhasebe mesleğindeki dijital dönüşüme yönelik muhasebe meslek mensuplarının görüşleri alınarak dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri güncel gelişmeler ışığında sorgulanacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu çalışmanın temel amacı; muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılaşma olup olmadığını da incelemektir. Amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

- Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlıkları ne düzeydedir?
- Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının kıdemlerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının ünvanlarına göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma durumlarına göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?
- Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin, muhasebenin hangi fonksiyonu açısından daha fazla yarar sağladığı görüşüne göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri farklılık göstermekte midir?

Araştırma amacı doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerine göre betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 2014: 77).

3.2. Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. TÜRMOB verilerinden elde edilen 6.424 serbest muhasebeci, 116.153 serbest muhasebeci mali müşavir ve 5.027 yeminli mali müşavir ünvanındaki meslek mensuplarına ilave olarak stajyer ve bağımlı çalışan muhasebe meslek mensubunun da araştırmamıza dahil olması sebebiyle evrende kaç kişi olduğunun tam sayısına ulaşamadığı için örnekleme hesabı yapılamamıştır. Örneklem hata payına göre alınabilecek örneklem büyüklüğünü gösteren tabloya göre sonsuz evrende 0,05 örnekleme hatası ve %95 güven aralığında 384 kişinin evreni temsil yeteneğine sahip olduğu belirtilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu doğrultuda kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenecek olan 384 kişiye ulaşılması planlanmış ve olabildiğince muhasebe meslek mensubuna ulaşılmaya çalışılmış, 392 kullanılabilir ankete ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Söz konusu anket formu üç bölümden oluşmuştur (Ek-1). Birinci bölümde katılımcıların yaş, cinsiyet, vb. değişkenlerini belirlemeye yönelik 9 soru ve 1 tane 7 önermeden oluşan muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin işlerini kolaylaştırma düzeyinin sorulduğu 5’li likert tipinde soru yer almıştır. İkinci bölümde muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin önemi ile ilgili 8 tane önermeden oluşan Likert tipi soru yer almıştır.

Üçüncü bölümde ise Tekbaş, vd. (2018) tarafından geliştirilmiş olan ölçek yer almaktadır. Bu ölçek ile muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Söz konusu ölçekte 31 önerme yer almaktadır. Ölçekte yer alan 8 madde ters ifadelerden oluşmaktadır. Analiz sırasında bu maddeler ters kodlanmıştır (2, 6, 8,11,13,15, 20,25 nolu maddeler) Ölçeğin orijinali tek boyutlu

olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğe yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliğinin ortaya koymak için açıklayıcı (açımlayıcı) faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Faktör analizi öncesinde KMO- Bartlett test değerlerine bakılmıştır. KMO test değeri örneklem büyüklüğünün tespiti, yeterliliğinin ortaya konması için önemlidir. Yapılan Bartlett testi sonucunda ($p=0.000<0.05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda ($KMO=0.832>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi yapılırken varimax yöntemi seçilmiş ve faktörler arasındaki ilişki yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler toplam açıklanan varyansı %51.52 olan 5 faktör altında toplanmıştır. İlk faktör 10 maddeden oluşmuş ve “dijital yetkinlik” olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktör 5 maddeden oluşmuş ve “dijital memnuniyet” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde 7 madde yer almıştır ve bu faktör “dijitalleşmeye uyum” olarak adlandırılmıştır. Dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı olarak adlandırılan dördüncü faktörde 4 madde yer almıştır. Son faktör olan “mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği” faktöründe 5 madde yer almıştır. Ölçeğe ait oluşan faktör yapısı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Faktör Yapısı

Boyut	Faktör Yüğü
Dijital yetkinlik (Özdeğer=7,935; Açıklanan Varyans=14,149; Alpha=0,842)	
Madde 6	0,773
Madde 10	0,677
Madde 1	0,652
Madde 7	0,639
Madde 12	0,526
Madde 16	0,503
Madde 14	0,503
Madde 17	0,481
Madde 29	0,449
Madde 20	0,446
Dijitalleşmeden memnuniyet (Özdeğer=2,902; Açıklanan Varyans=12,634; Alpha=0,839)	
Madde 4	0,790
Madde 19	0,697
Madde 24	0,691
Madde 23	0,675
Madde 21	0,645

Dijitalleşmeye uyum (Özdeğer=2,064; Açıklanan Varyans=9,460; Alpha=0,729)	
Madde 2	0,822
Madde 3	0,796
Madde 18	0,672
Madde 8	0,605
Madde 13	0,630
Madde 28	0,612
Madde 27	0,599
Dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı (Özdeğer=1,711; Açıklanan Varyans=8,801; Alpha=0,783)	
Madde 11	0,804
Madde 22	0,746
Madde 15	0,622
Madde 25	0,578
Mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği (Özdeğer=1,359; Açıklanan Varyans=6,476; Alpha=0,745)	
Madde 9	0,765
Madde 5	0,756
Madde 30	0,720
Madde 31	0,621
Madde 26	0,512
Toplam Varyans=%51.52; Genel Güvenirlilik (Alpha)=0.874	

Ölçekte yer alan 31 maddenin güvenilirlik düzeyini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan “Cronbach Alpha” hesaplanmıştır. Ölçeğin genel güvenirliliği $\alpha=0.874$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik değerlerine bakıldığında, literatürde kabul gören, 0.60’ın üzerinde olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2012). Güvenirliliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerlerine göre Dijital Muhasebe Okuryazarlığı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilmektedir.

3.3.1. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için oluşturulan anket formu online formata çevrilmiştir. Oluşturulan online anket formu; 2022-2023 yıllarında muhasebe meslek mensuplarına whatsapp ve sosyal ağlar aracılığı ile ulaştırılarak uygulanmıştır. Anketlerin uygulanması için Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 17.09.2021 tarih ve 2021/10 sayılı etik kurul izni alınmıştır (Ek-2).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan ulaşılan veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 istatistik programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde analizlerinden, muhasebe okuryazarlık düzeyleri ortalama ve standart sapma istatistikleri ile belirlenmiştir. Ölçekten elde edilen puanların yorumlanmasında Tablo 3’deki puan aralıklarından faydalanılmıştır.

Tablo 3: Ölçek Ortalama Puan Aralığı Tablosu

Ölçek Ortalama Puan	Düzye
1,00-180	Çok Düşük
1,81-2,60	Düşük
2,61-3,40	Orta
3,41-4,20	Yüksek
4,21-5,00	Çok Yüksek

Araştırmadan ulaşılan verilere uygulanacak analizlerin belirlenebilmesi için verilerin dağılımına yönelik basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır. Aşağıda verilerin normal dağılımına ilişkin test sonuçları Tablo 4 de yer almaktadır.

Tablo 4: Verilerin Çarpıklık Basıklık (Normallik) Testi Sonuçları

	Basıklık	Çarpıklık
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	0,745	-1,345
Dijital Yetkinlik	0,845	-1,420
Dijitalleşmeden Memnuniyet	0,412	-1,448
Dijitalleşmeye Uyum	0,369	-1,255
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	0,755	-0,780
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	0,856	-1,452

Tablo 4’de yer alan veriler incelendiğinde; Araştırma değişkenlere ilişkin basıklık değerleri en düşük 0,369, en yüksek 0,856; çarpıklık değerleri en düşük -1,452, en yüksek -0,780 olduğu görülmektedir. Bu değerler literatürde normal dağılım için kabul edilen kabul gören +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0

(George, ve Mallery, 2010) arasında olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı araştırmada analizinde parametrik yöntemler kullanılmıştır. Bu kapsamda muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre ölçek düzeylerindeki farklılaşmalar t-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova) ve post hoc (Tukey, LSD) analizlerinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	154	39,3
Erkek	238	60,7
Yaş		
25 Ve Altı	92	23,5
26-35	140	35,7
36-45	116	29,6
45 Üzeri	44	11,2
Mesleki Deneyim		
1 Yıl Ve Altı	36	9,2
2-5 Yıl	104	26,5
6-10 Yıl	82	20,9
11-15 Yıl	85	21,7
16 Yıl Ve Üzeri	85	21,7
Eğitim Durumu		
Ön Lisans	63	16,1
Lisans	294	75,0
Lisans Üstü	35	8,9
Unvan		
Serbest Muhasebeci	89	22,7
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	31,6
Yeminli Mali Müşavir	11	2,8
Stajyer	65	16,6
Bağımlı Çalışan	103	26,3

Araştırmaya katılanlar cinsiyetlerine göre 154'ü (%39,3) kadın, 238'i (%60,7) erkek olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanlar yaşlarına göre 92'si (%23,5) 25 ve altı, 140'ı (%35,7) 26-35, 116'sı (%29,6) 36-45, 44'ü (%11,2) 45 üzeri olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanlar mesleki deneyimlerine göre 36'sı (%9,2) 1 yıl ve altı, 104'ü (%26,5) 2-5 yıl, 82'si (%20,9) 6-10 yıl, 85'i (%21,7) 11-15 yıl, 85'i (%21,7) 16 yıl ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanlar eğitim durumlarına göre 63'ü (%16,1) ön lisans, 294'ü (%75,0) lisans, 35'i (%8,9) lisans üstü olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanlar ünvanlarına göre 89'u (%22,7) serbest muhasebeci, 124'ü (%31,6) serbest muhasebeci mali müşavir, 11'i (%2,8) yeminli mali müşavir, 65'i (%16,6) stajyer, 103'ü (%26,3) bağımlı çalışan olarak dağılmaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle İlgili Görüşleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Dijital Sisteme Verilen Önem		
Hiç Önemli Değil	2	0,5
Önemli Değil	2	0,5
Biraz Önemli	4	1,0
Önemli	76	19,4
Son Derece Önemli	308	78,6
Dijital Sistem Kullanımı İçin Eğitim Alma Durumu		
Evet	294	75,0
Hayır	98	25,0
Dijital Sistemin Nasıl Öğrenildiği		
Üniversite Eğitimi	77	19,6
Arkadaşlar Ve Aile	42	10,7
Online Öğrenme Platformları	164	41,8
Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	13,0
Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	14,8
Dijitalleşmenin Hangi Muhasebe Fonksiyonuna Fazla Yarar Sağladığı		
Düzenleme	24	6,1
Kaydetme	84	21,4
Sınıflandırma	13	3,3
Özetleme	18	4,6
Analiz Etme	101	25,8
Yorumlama	37	9,4
Raporlama	115	29,3

Araştırmaya katılanlar dijital sistemlerin hayatımızdaki ve mesleğinizdeki önem derecesini 2'si (%0,5) hiç önemli değil, 2'si (%0,5) önemli değil, 4'ü (%1,0) biraz önemli, 76'sı (%19,4) önemli, 308'i (%78,6) son derece önemli olarak belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların göre 294'ü (%75,0) dijital sistem kullanımı için eğitim almış, 98'i (%25,0) almamıştır.

Araştırmaya katılanlar dijital sistemin nasıl öğrenildiğine göre 77'si (%19,6) üniversite eğitimi, 42'si (%10,7) arkadaşlar ve aile, 164'ü (%41,8) online öğrenme platformları, 51'i (%13,0) deneme yanılma yöntemi ile, 58'i (%14,8) meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanlar, muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin muhasenebin hangi fonksiyonu açısından daha fazla yarar sağladığını göre 24'ü (%6,1) düzenleme, 84'ü (%21,4) kaydetme, 13'ü (%3,3) sınıflandırma, 18'i (%4,6) özetleme, 101'i (%25,8) analiz etme, 37'si (%9,4) yorumlama, 115'i (%29,3) raporlama olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılanların muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin önemi ile ilgili ifadelerine verdiği cevapların dağılımları aşağıda verilmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşmenin Önemi İle İlgili İlgili İfadelerine Verdiği Cevapların Dağılımları

	Kesinlikle Katılmıyorum (1)		Katılmıyorum (2)		Fikrim Yok (3)		Katlıyorum (4)		Tamamen Katlıyorum (5)		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle Evrak Yükümlülüğü Azalmıştır	9	2,3	24	6,1	10	2,6	295	75,3	54	13,8	3,921	0,781
Dijitalleşme İle Birlikte Güvenlik Sorunları Artmıştır	5	1,3	26	6,6	10	2,6	290	74,0	61	15,6	3,959	0,749
Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İş Verimliliğini Artırmıştır	4	1,0	14	3,6	8	2,0	272	69,4	94	24,0	4,117	0,695
Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle Birlikte Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yükümlülüğü Azalmıştır.	18	4,6	97	24,7	20	5,1	201	51,3	56	14,3	3,459	1,144
Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme, Muhasebede	7	1,8	18	4,6	16	4,1	277	70,7	74	18,9	4,003	0,759

Yaşanan Hata Ve Hile Oranını Azaltmaktadır.												
Dijitalleşmenin İş Hayatımı Kolaylaştırdığını Düşünmekteyim	4	1,0	19	4,8	6	1,5	272	69,4	91	23,2	4,089	0,726
Dijitalleşme İş Performansımı Arttırmıştır	3	0,8	21	5,4	7	1,8	266	67,9	95	24,2	4,094	0,732
Dijitalleşme İle Muhasebe Mesleğini (Muhasebe Süreçlerini) Öğrenmek Kolaylaşmıştır.	8	2,0	27	6,9	21	5,4	254	64,8	82	20,9	3,957	0,850

Araştırmaya katılanların muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin önemi ile ilgili ifadelerine verdiği cevaplar incelendiğinde;

“*Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle Evrak Yükümlülüğü Azalmıştır*” ifadesine çalışanların, %2,3’ü (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %6,1’i (n=24) katılmıyorum, %2,6’sı (n=10) fikrim yok, %75,3’ü (n=295) katılıyorum, %13,8’i (n=54) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “muhasebe mesleğinde dijitalleşme ile evrak yükümlülüğü azalmıştır” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,921$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Dijitalleşme İle Birlikte Güvenlik Sorunları Artmıştır*” ifadesine çalışanların, %1,3’ü (n=5) kesinlikle katılmıyorum, %6,6’sı (n=26) katılmıyorum, %2,6’sı (n=10) fikrim yok, %74,0’ı (n=290) katılıyorum, %15,6’sı (n=61) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “dijitalleşme ile birlikte güvenlik sorunları artmıştır” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,959$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İş Verimliliğini Artırmıştır*” ifadesine çalışanların, %1,0’ı (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %3,6’sı (n=14) katılmıyorum, %2,0’ı (n=8) fikrim yok, %69,4’ü (n=272) katılıyorum, %24,0’ı (n=94) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “muhasebe mesleğinde dijitalleşme iş verimliliğini artırmıştır” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,117$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle Birlikte Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yükümlülüğü Azalmıştır.*” ifadesine çalışanların, %4,6’sı (n=18) kesinlikle katılmıyorum, %24,7’si (n=97) katılmıyorum, %5,1’i (n=20) fikrim yok, %51,3’ü (n=201) katılıyorum, %14,3’ü (n=56) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “muhasebe mesleğinde dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının iş yükümlülüğü azalmıştır.” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,459$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme, Muhasebede Yaşanan Hata Ve Hile Oranını Azaltmaktadır.” ifadesine çalışanların, %1,8'i (n=7) kesinlikle katılmıyorum, %4,6'sı (n=18) katılmıyorum, %4,1'i (n=16) fikrim yok, %70,7'si (n=277) katılıyorum, %18,9'u (n=74) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “muhasebe mesleğinde dijitalleşme, muhasebede yaşanan hata ve hile oranını azaltmaktadır.” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,003$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Dijitalleşmenin İş Hayatımı Kolaylaştırdığını Düşünmekteyim” ifadesine çalışanların, %1,0'ı (n=4) kesinlikle katılmıyorum, %4,8'i (n=19) katılmıyorum, %1,5'i (n=6) fikrim yok, %69,4'ü (n=272) katılıyorum, %23,2'si (n=91) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “dijitalleşmenin iş hayatımı kolaylaştırdığını düşünmekteyim” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,089$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Dijitalleşme İş Performansımı Arttırmıştır” ifadesine çalışanların, %0,8'i (n=3) kesinlikle katılmıyorum, %5,4'ü (n=21) katılmıyorum, %1,8'i (n=7) fikrim yok, %67,9'u (n=266) katılıyorum, %24,2'si (n=95) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “dijitalleşme iş performansımı arttırmıştır” ifadesine yüksek ($\bar{x}=4,094$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“Dijitalleşme İle Muhasebe Mesleğini (Muhasebe Süreçlerini) Öğrenmek Kolaylaşmıştır.” ifadesine çalışanların, %2,0'ı (n=8) kesinlikle katılmıyorum, %6,9'u (n=27) katılmıyorum, %5,4'ü (n=21) fikrim yok, %64,8'i (n=254) katılıyorum, %20,9'u (n=82) tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “dijitalleşme ile muhasebe mesleğini (muhasebe süreçlerini) öğrenmek kolaylaşmıştır.” ifadesine yüksek ($\bar{x}=3,957$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılanların muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin işlerinizi kolaylaştırma düzeyi ile İlgili ifadelere verdiği cevapların dağılımları aşağıda verilmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Muhasebe Mesleğinde Kullanılan Dijital Sistemlerin İşlerinizi Kolaylaştırma Düzeyi ile İlgili İfadelere Verdiği Cevapların Dağılımları

	Hiç Önemli Değil (1)		Önemli Değil (2)		Bazen Önemli (3)		Önemli (4)		Çok Önemli (5)		Ort	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
E-fatura	3	0,8	5	1,3	8	2,0	66	16,8	310	79,1	4,722	0,641

E-defter	4	1,0	7	1,8	8	2,0	64	16,3	309	78,8	4,702	0,694
İnternet Vergi Dairesi	2	0,5	2	0,5	5	1,3	65	16,6	318	81,1	4,773	0,542
Defter Beyan Sistemi	6	1,5	3	0,8	13	3,3	65	16,6	305	77,8	4,684	0,717
E-beyanname	1	0,3	1	0,3	8	2,0	61	15,6	321	81,9	4,786	0,506
İnteraktif Vergi Dairesi	2	0,5	1	0,3	6	1,5	63	16,1	320	81,6	4,781	0,528
E-tebligat	6	1,5	3	0,8	14	3,6	65	16,6	304	77,6	4,679	0,721

Araştırmaya katılan çalışanların muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin işlerinizi kolaylaştırma düzeyi ile ilgili ifadelerle verdiği cevaplar incelendiğinde;

“*E-fatura*” ifadesine çalışanların, %0,8'i (n=3) hiç önemli değil, %1,3'ü (n=5) önemli değil, %2,0'ı (n=8) bazen önemli, %16,8'i (n=66) önemli, %79,1'i (n=310) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “e-fatura” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,722$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*E-defter*” ifadesine çalışanların, %1,0'ı (n=4) hiç önemli değil, %1,8'i (n=7) önemli değil, %2,0'ı (n=8) bazen önemli, %16,3'ü (n=64) önemli, %78,8'i (n=309) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “e-defter” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,702$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*İnternet Vergi Dairesi*” ifadesine çalışanların, %0,5'i (n=2) hiç önemli değil, %0,5'i (n=2) önemli değil, %1,3'ü (n=5) bazen önemli, %16,6'sı (n=65) önemli, %81,1'i (n=318) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “internet vergi dairesi” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,773$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*Defter Beyan Sistemi*” ifadesine çalışanların, %1,5'i (n=6) hiç önemli değil, %0,8'i (n=3) önemli değil, %3,3'ü (n=13) bazen önemli, %16,6'sı (n=65) önemli, %77,8'i (n=305) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “defter beyan sistemi” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,684$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*E-beyanname*” ifadesine çalışanların, %0,3'ü (n=1) hiç önemli değil, %0,3'ü (n=1) önemli değil, %2,0'ı (n=8) bazen önemli, %15,6'sı (n=61) önemli, %81,9'u (n=321) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “e-beyanname” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,786$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“*İnteraktif Vergi Dairesi*” ifadesine çalışanların, %0,5'i (n=2) hiç önemli değil, %0,3'ü (n=1) önemli değil, %1,5'i (n=6) bazen önemli, %16,1'i (n=63) önemli, %81,6'sı (n=320) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “interaktif vergi dairesi” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,781$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“E-tebligat” ifadesine çalışanların, %1,5'i (n=6) hiç önemli değil, %0,8'i (n=3) önemli değil, %3,6'sı (n=14) bazen önemli, %16,6'sı (n=65) önemli, %77,6'sı (n=304) çok önemli yanıtını vermiştir. Katılımcıların “e-tebligat” ifadesine çok yüksek ($\bar{x}=4,679$) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Katılımcıların dijital muhasebe okuryazarlığına yönelik; aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum düzeyleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 9: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Düzye
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	392	3,954	0,317	Yüksek
Dijital Yetkinlik	392	3,878	0,361	Yüksek
Dijitalleşmeden Memnuniyet	392	4,038	0,362	Yüksek
Dijitalleşmeye Uyum	392	4,033	0,390	Yüksek
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	392	3,587	0,497	Yüksek
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	392	4,207	0,468	Çok Yüksek

Katılımcıların “dijital muhasebe okuryazarlığı genel” ortalaması yüksek $3,954\pm 0,317$, “dijital yetkinlik” ortalaması yüksek $3,878\pm 0,361$, “dijitalleşmeden memnuniyet” ortalaması yüksek $4,038\pm 0,362$, “dijitalleşmeye uyum” ortalaması yüksek $4,033\pm 0,390$, “dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı” ortalaması yüksek $3,587\pm 0,497$, “mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği” ortalaması çok yüksek $4,207\pm 0,468$ olarak saptanmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı t-testi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	Kadın	154	3,971	0,280	0,845	0,398
	Erkek	238	3,943	0,339		
Dijital Yetkinlik	Kadın	154	3,905	0,314	1,209	0,207
	Erkek	238	3,860	0,388		
Dijitalleşmeden Memnuniyet	Kadın	154	4,042	0,304	0,167	0,867
	Erkek	238	4,035	0,395		
Dijitalleşmeye Uyum	Kadın	154	4,062	0,357	1,184	0,237
	Erkek	238	4,014	0,409		

Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	Kadın	154	3,558	0,509	-0,928	0,354
	Erkek	238	3,606	0,489		
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	Kadın	154	4,235	0,440	0,968	0,333
	Erkek	238	4,188	0,485		

Katılımcıların dijital muhasebe okuryazarlığı genel, dijital yetkinlik, dijitalleşmeden memnuniyet, dijitalleşmeye uyum, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliği puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1)25 Ve Altı	92	3,930	0,399	6,896	0,000	2>1
	2)26-35	140	4,021	0,226			1>4
	3)36-45	116	3,959	0,293			2>4
	4)45 Üzeri	44	3,782	0,372			3>4
Dijital Yetkinlik	1)25 Ve Altı	92	3,891	0,423	9,012	0,000	1>4
	2)26-35	140	3,952	0,252			2>4
	3)36-45	116	3,868	0,344			3>4
	4)45 Üzeri	44	3,639	0,455			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1)25 Ve Altı	92	4,017	0,442	2,576	0,054	
	2)26-35	140	4,073	0,285			
	3)36-45	116	4,060	0,348			
	4)45 Üzeri	44	3,909	0,406			
Dijitalleşmeye Uyum	1)25 Ve Altı	92	3,941	0,454	9,214	0,000	2>1
	2)26-35	140	4,121	0,314			3>1
	3)36-45	116	4,078	0,355			2>4
	4)45 Üzeri	44	3,828	0,447			3>4
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1)25 Ve Altı	92	3,560	0,517	1,815	0,144	
	2)26-35	140	3,646	0,424			
	3)36-45	116	3,588	0,534			
	4)45 Üzeri	44	3,455	0,551			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	1)25 Ve Altı	92	4,200	0,495	1,361	0,254	
	2)26-35	140	4,266	0,393			
	3)36-45	116	4,167	0,549			
	4)45 Üzeri	44	4,136	0,378			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların yaşlarına göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3, 388)}=6,896$; $p=0,000<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Yaşı 26-35 olanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=4,021$), yaşı 25 ve altı ($\bar{x}=3,930$) ile 45 üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,782$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Yaşı 25 ve altı ($\bar{x}=3,930$) ve 36-45 olanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=3,959$) yaşı 45 üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,782$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaşlarına göre dijital yetkinlik puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3, 388)}=9,012$; $p=0,000<0.05$). Yaşı 45 üzeri olanların dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,639$); yaşı 25 ve altı olanlardan ($\bar{x}=3,891$), 26-35 olanlardan ($\bar{x}=3,952$) ve 36-45 olanlardan ($\bar{x}=3,868$) düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaşlarına göre dijitalleşmeye uyum puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(3, 388)}=9,214$; $p=0,000<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Yaşı 25 ve altı olanların dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=3,941$) yaşı 26-35 ($\bar{x}=4,121$) ve 36-45 ($\bar{x}=4,078$), olanlardan düşük olduğu görülmüştür.
- Yaşı 45 ve üzeri olanların da dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=3,828$) yaşı 26-35 ($\bar{x}=4,121$) ve 36-45 olanlardan ($\bar{x}=4,078$) düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dijitalleşmeden memnuniyet, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Muhasebe meslek mensuplarının deneyimlerine göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Mesleki Deneyime Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1)1 Yıl Ve Altı	36	3,823	0,380	4,281	0,002	2>1
	2)2-5 Yıl	104	4,013	0,343			3>1
	3)6-10 Yıl	82	3,982	0,280			4>1

	4)11-15 Yıl	85	3,990	0,234			2>5
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	3,876	0,338			3>5 4>5
Dijital Yetkinlik	1)1 Yıl Ve Altı	36	3,769	0,428	6,407	0,000	2>1 3>1 2>5 3>5 4>5
	2)2-5 Yıl	104	3,968	0,360			
	3)6-10 Yıl	82	3,932	0,299			
	4)11-15 Yıl	85	3,899	0,288			
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	3,740	0,406			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1)1 Yıl Ve Altı	36	3,944	0,378	1,527	0,193	
	2)2-5 Yıl	104	4,083	0,414			
	3)6-10 Yıl	82	4,046	0,364			
	4)11-15 Yıl	85	4,064	0,275			
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	3,988	0,355			
Dijitalleşmeye Uyum	1)1 Yıl Ve Altı	36	3,849	0,490	4,392	0,002	2>1 3>1 4>1 3>5 4>5
	2)2-5 Yıl	104	4,055	0,388			
	3)6-10 Yıl	82	4,073	0,374			
	4)11-15 Yıl	85	4,123	0,285			
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	3,956	0,421			
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1)1 Yıl Ve Altı	36	3,382	0,526	3,289	0,011	2>1 4>1 2>5
	2)2-5 Yıl	104	3,673	0,471			
	3)6-10 Yıl	82	3,558	0,431			
	4)11-15 Yıl	85	3,662	0,469			
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	3,524	0,569			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	1)1 Yıl Ve Altı	36	4,122	0,469	0,618	0,650	
	2)2-5 Yıl	104	4,246	0,444			
	3)6-10 Yıl	82	4,227	0,508			
	4)11-15 Yıl	85	4,174	0,475			
	5) 16 Yıl Ve Üzeri	85	4,207	0,450			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=4,281$; $p=0,002<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanların ($\bar{x}=3,823$ mesleki deneyim süresi 2-5 yıl ($\bar{x}=4,013$), 6-10 yıl ($\bar{x}=3,982$) ve 11-15 yıl ($\bar{x}=3,990$) olanlardan düşük olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 16 yıl ve üzeri olanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=3,876$), mesleki deneyim süresi 2-5 yıl ($\bar{x}=4,013$), 6-10 yıl ($\bar{x}=3,982$) ve 11-15 yıl olanlardan ($\bar{x}=3,990$) düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların mesleki deneyim süresine göre dijital yetkinlik puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=6,407$; $p=0,000<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Mesleki deneyim süresi 2-5 yıl olanların dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,968$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı ve 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,740$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 6-10 yıl olanların dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,932$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı ($\bar{x}=3,769$) ve 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,740$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 11-15 yıl olanların dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,899$), 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,740$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların mesleki deneyim sürelerine göre dijitalleşmeye uyum puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=4,392$; $p=0,002<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Mesleki deneyim süresi 2-5 yıl olanların dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=4,055$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanlardan ($\bar{x}=3,849$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 6-10 yıl olanların dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=4,073$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanlar ($\bar{x}=3,849$) ile 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,956$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 11-15 yıl olanların dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=4,123$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanlar ($\bar{x}=3,849$) ile 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,956$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların mesleki deneyim sürelerine göre dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=3,289$; $p=0,011<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Mesleki deneyim süresi 2-5 yıl olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,673$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanlar ($\bar{x}=3,382$) ile 16 yıl ve üzeri olanlardan ($\bar{x}=3,524$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Mesleki deneyim süresi 11-15 yıl olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,662$), mesleki deneyim süresi 1 yıl ve altı olanlardan ($\bar{x}=3,382$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dijitalleşmeden memnuniyet, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları mesleki deneyim sürelerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Muhasebe meslek mensuplarının ünvanlarına göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Ünvana Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1)Serbest Muhasebeci	89	3,948	0,364	0,950	0,435	
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	3,941	0,343			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	4,062	0,230			
	4) Stajyer	65	3,914	0,354			
	5) Bağımlı Çalışan	103	3,989	0,206			
Dijital Yetkinlik	1)Serbest Muhasebeci	89	3,885	0,387	1,869	0,115	
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	3,818	0,404			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	3,846	0,383			
	4) Stajyer	65	3,877	0,402			
	5) Bağımlı Çalışan	103	3,948	0,220			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1)Serbest Muhasebeci	89	4,040	0,438	0,483	0,748	
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	4,018	0,402			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	4,091	0,207			
	4) Stajyer	65	4,009	0,349			
	5) Bağımlı Çalışan	103	4,072	0,239			
Dijitalleşmeye Uyum	1)Serbest Muhasebeci	89	4,021	0,455	1,450	0,217	
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	4,045	0,401			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	4,182	0,264			
	4) Stajyer	65	3,947	0,401			
	5) Bağımlı Çalışan	103	4,068	0,307			
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1)Serbest Muhasebeci	89	3,497	0,482	4,011	0,003	2>1 2>4 3>4 5>4
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	3,690	0,523			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	3,796	0,350			
	4) Stajyer	65	3,446	0,592			
	5) Bağımlı Çalışan	103	3,609	0,381			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	1)Serbest Muhasebeci	89	4,238	0,479	1,550	0,187	
	2) Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	124	4,168	0,496			
	3) Yeminli Mali Müşavir	11	4,509	0,226			
	4) Stajyer	65	4,222	0,409			
	5) Bağımlı Çalışan	103	4,185	0,469			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların ünvanlarına göre dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=4,011$; $p=0,003<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Serbest muhasebeci mali müşavir olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,690$), serbest muhasebeci ($\bar{x}=3,497$) ve stajyer olanlardan ($\bar{x}=3,446$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Yeminli mali müşavir olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,796$), stajyer olanlardan ($\bar{x}=3,446$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Bağımlı çalışan olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,609$), stajyer olanlardan ($\bar{x}=3,446$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dijital muhasebe okuryazarlığı genel, dijital yetkinlik, dijitalleşmeden memnuniyet, dijitalleşmeye uyum, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları ünvana göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijital Sistemin Nasıl Öğrenildiğine Göre Farklaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1)Üniversite Eğitimi	77	4,023	0,315	3,127	0,015	1>4 1>5 3>5
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	3,974	0,293			
	3)Online Öğrenme Platformları	164	3,973	0,288			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	3,886	0,334			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	3,857	0,374			
Dijital Yetkinlik	1)Üniversite Eğitimi	77	4,004	0,314	8,174	0,000	1>3 1>4 2>4 3>4 1>5 2>5 3>5
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	3,917	0,291			
	3)Online Öğrenme Platformları	164	3,907	0,332			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	3,773	0,396			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	3,693	0,423			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1)Üniversite Eğitimi	77	4,104	0,352	1,803	0,128	
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	4,081	0,286			

	3)Online Öğrenme Platformları	164	4,034	0,382			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	4,020	0,345			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	3,945	0,367			
Dijitalleşmeye Uyum	1)Üniversite Eğitimi	77	4,082	0,356	1,234	0,296	
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	3,980	0,394			
	3)Online Öğrenme Platformları	164	4,060	0,340			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	3,969	0,465			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	3,988	0,480			
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1)Üniversite Eğitimi	77	3,578	0,540	0,387	0,818	
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	3,613	0,414			
	3)Online Öğrenme Platformları	164	3,611	0,441			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	3,578	0,576			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	3,522	0,572			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliği	1)Üniversite Eğitimi	77	4,255	0,513	0,994	0,411	
	2)Arkadaşlar Ve Aile	42	4,262	0,399			
	3)Online Öğrenme Platformları	164	4,211	0,451			
	4)Deneme Yanılma Yöntemi İle	51	4,106	0,464			
	5)Meslek Örgütlerinin Eğitimlerine Katılarak	58	4,179	0,498			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=3,127$; $p=0,015<0,05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Dijital sistemleri üniversite eğitimi sırasında öğrenenlerin dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=4,023$), dijital sistemleri deneme yanılma yöntemi ile öğrenenlerden ($\bar{x}=3,886$) ve meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak öğrenenlerden ($\bar{x}=3,857$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Online öğrenme platformları olanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=3,973$), meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak olanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarından ($\bar{x}=3,857$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre dijital yetkinlik puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(4, 387)}=8,174$; $p=0,000<0,05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Dijital sistemleri üniversite eğitimi sırasında öğrenenlerin dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=4,004$), dijital sistemleri online öğrenme platformlarından ($\bar{x}=3,907$), deneme yanılma yöntemi ($\bar{x}=3,773$) ve meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak öğrenenlerden ($\bar{x}=3,693$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Dijital sistemleri arkadaşlar ve aileden öğrenenlerin dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,917$), dijital sistemleri deneme yanılma yöntemi ile ve meslek örgütlerinin eğitimlerine öğrenenlerden ($\bar{x}=3,693$) yüksek olduğu görülmüştür.
- Dijital sistemleri online öğrenme platformlarından olanların dijital yetkinlik puanlarının ($\bar{x}=3,907$), dijital sistemleri deneme yanılma yöntemi ile ($\bar{x}=3,773$) ve meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak öğrenenlerden ($\bar{x}=3,693$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların dijitalleşmeden memnuniyet, dijitalleşmeye uyum, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları, dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1)Ön Lisans	63	3,900	0,388	6,954	0,001	2>1 2>3
	2)Lisans	294	3,985	0,276			
	3)Lisans Üstü	35	3,795	0,431			
Dijital Yetkinlik	1)Ön Lisans	63	3,910	0,418	5,129	0,006	1>3 2>3
	2)Lisans	294	3,893	0,335			
	3)Lisans Üstü	35	3,694	0,419			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1)Ön Lisans	63	3,981	0,386	5,608	0,004	2>3
	2)Lisans	294	4,069	0,337			
	3)Lisans Üstü	35	3,874	0,460			
Dijitalleşmeye Uyum	1)Ön Lisans	63	3,912	0,416	7,464	0,001	2>1 2>3
	2)Lisans	294	4,076	0,335			

	3)Lisans Üstü	35	3,890	0,633			
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1)Ön Lisans	63	3,421	0,537	7,122	0,001	2>1 2>3
	2)Lisans	294	3,641	0,453			
	3)Lisans Üstü	35	3,436	0,665			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	1)Ön Lisans	63	4,165	0,465	2,221	0,110	
	2)Lisans	294	4,232	0,436			
	3)Lisans Üstü	35	4,069	0,674			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların eğitim durumuna göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2, 389)}=6,954$; $p=0,001<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; lisans mezunlarının dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarının ($\bar{x}=3,985$), ön lisans mezunlarından ($\bar{x}=3,900$) ve lisans üstü mezunlarından ($\bar{x}=3,795$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumuna göre dijital yetkinlik puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2, 389)}=5,129$; $p=0,006<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; ön lisans mezunlarının ($\bar{x}=3,910$) ve lisans mezunlarının dijital yetkinlik puanlarının lisans üstü mezunlarından ($\bar{x}=3,694$) düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumuna göre dijitalleşmeden memnuniyet puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2, 389)}=5,608$; $p=0,004<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; lisans mezunlarının dijitalleşmeden memnuniyet puanlarının ($\bar{x}=4,069$), lisans üstü mezunlarından ($\bar{x}=3,874$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumuna göre dijitalleşmeye uyum puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2, 389)}=7,464$; $p=0,001<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; lisans mezunlarının dijitalleşmeye uyum puanlarının ($\bar{x}=4,076$), ön lisans mezunlarından ($\bar{x}=3,912$) ve lisans üstü mezunlarından ($\bar{x}=3,890$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumuna göre dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(2, 389)}=7,122$; $p=0,001<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; lisans mezunlarının dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarının ($\bar{x}=3,641$), ön lisans mezunlarından ($\bar{x}=3,421$) ve lisans üstü mezunlarından ($\bar{x}=3,436$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Muhasebe meslek mensuplarının dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumlarına göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijital Sistem Kullanımı İçin Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	t	sd	p
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	Evet	294	4,002	0,287	5,389	390	0,000
	Hayır	98	3,810	0,360			
Dijital Yetkinlik	Evet	294	3,941	0,318	6,273	390	0,000
	Hayır	98	3,689	0,415			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	Evet	294	4,073	0,329	3,366	390	0,004
	Hayır	98	3,933	0,431			
Dijitalleşmeye Uyum	Evet	294	4,078	0,348	3,995	390	0,001
	Hayır	98	3,899	0,471			
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	Evet	294	3,629	0,459	2,919	390	0,010
	Hayır	98	3,462	0,579			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	Evet	294	4,248	0,426	3,089	390	0,008
	Hayır	98	4,082	0,558			

Bağımsız Gruplar T-Testi

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=5.389$; $p=0.000<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları ($\bar{x}=4,002$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=3,810$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre dijital yetkinlik puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=6.273$; $p=0.000<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijital yetkinlik puanları ($\bar{x}=3,941$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=3,689$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre dijitalleşmeden memnuniyet puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=3.366$; $p=0.004<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijitalleşmeden memnuniyet puanları ($\bar{x}=4,073$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=3,933$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre dijitalleşmeye uyum puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=3.995$; $p=0.001<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijitalleşmeye uyum puanları ($\bar{x}=4,078$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=3,899$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=2.919$; $p=0.010<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları ($\bar{x}=3,629$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=3,462$) yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumuna göre mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(390)}=3.089$; $p=0.008<0.05$). Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları ($\bar{x}=4,248$), eğitim almayanlardan ($\bar{x}=4,082$) yüksek bulunmuştur.

Muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarara sağladığı görüşüne göre muhasebe okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü Anova analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Puanlarının Dijitalleşmenin Hangi Muhasebe Fonksiyonuna Daha Fazla Yarar Sağladığına Göre Farklılaşma Durumu

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Genel	1-Düzenleme	24	3,746	0,365	3,452	0,002	2>1
	2-Kaydetme	84	3,909	0,358			4>1
	3-Sınıflandırma	13	3,809	0,578			5>1
	4-Özetleme	18	4,007	0,297			6>1
	5-Analiz Etme	101	3,979	0,292			7>1
	6-Yorumlama	37	4,038	0,245			6>2
	7-Raporlama	115	3,990	0,256			6>3
Dijital Yetkinlik	1-Düzenleme	24	3,729	0,385	1,724	0,114	
	2-Kaydetme	84	3,821	0,402			
	3-Sınıflandırma	13	3,800	0,625			
	4-Özetleme	18	3,933	0,338			
	5-Analiz Etme	101	3,899	0,324			
	6-Yorumlama	37	3,965	0,243			
	7-Raporlama	115	3,904	0,345			
Dijitalleşmeden Memnuniyet	1-Düzenleme	24	3,792	0,462	3,878	0,001	2>1
	2-Kaydetme	84	3,995	0,375			4>1
	3-Sınıflandırma	13	3,815	0,705			5>1

	4-Özetleme	18	4,078	0,323			6>1
	5-Analiz Etme	101	4,059	0,363			7>1
	6-Yorumlama	37	4,103	0,318			7>2
	7-Raporlama	115	4,099	0,249			4>3 5>3 6>3 7>3
Dijitalleşmeye Uyum	1-Düzenleme	24	3,786	0,562	3,176	0,005	2>1
	2-Kaydetme	84	3,988	0,432			4>1
	3-Sınıflandırma	13	3,846	0,656			5>1
	4-Özetleme	18	4,040	0,373			6>1
	5-Analiz Etme	101	4,052	0,340			7>1
	6-Yorumlama	37	4,097	0,267			7>2
	7-Raporlama	115	4,101	0,327			6>3 7>3
Dijitalleşmeye Yönelik Korku Ve Kaygı	1-Düzenleme	24	3,208	0,584	2,908	0,009	2>1
	2-Kaydetme	84	3,574	0,543			4>1
	3-Sınıflandırma	13	3,539	0,602			5>1
	4-Özetleme	18	3,625	0,386			6>1
	5-Analiz Etme	101	3,599	0,472			7>1
	6-Yorumlama	37	3,696	0,373			
	7-Raporlama	115	3,630	0,476			
Mesleki Dijitalleşme Eğitiminin Gerekliliği	1-Düzenleme	24	4,108	0,556	1,684	0,124	
	2-Kaydetme	84	4,155	0,471			
	3-Sınıflandırma	13	3,985	0,750			
	4-Özetleme	18	4,344	0,438			
	5-Analiz Etme	101	4,259	0,417			
	6-Yorumlama	37	4,314	0,358			
	7-Raporlama	115	4,188	0,475			

Tek Yönlü Varyans Analizi

Katılımcıların muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(6, 385)}=3,452$; $p=0,002<0,05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin, en fazla kaydetme ($\bar{x}=3,909$), özetleme ($\bar{x}=4,007$) ve analiz ($\bar{x}=3,979$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarından düşük olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=3,746$), en fazla raporlama ($\bar{x}=3,990$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,809$) fonksiyonuna yarar sağladığını

düşünenlerin dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarından düşük olduğu görülmüştür.

- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla yorumlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,038$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,746$) kaydetme ($\bar{x}=3,909$) ve sınıflandırma fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin dijital muhasebe okuryazarlığı genel puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijitalleşmeden memnuniyet puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(6, 385)}=3,878$; $p=0,001<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla kaydetme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=3,995$), en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden ($\bar{x}=3,792$) dijitalleşmeden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla özetleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,078$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,792$) ve sınıflandırma fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden ($\bar{x}=3,815$) dijitalleşmeden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla analiz etme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,059$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,792$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,815$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla yorumlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,103$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,792$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,815$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla raporlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,099$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,792$), kaydetme ($\bar{x}=3,995$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,815$) fonksiyonuna yarar

sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeden memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijitalleşmeye uyum puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(6, 385)}=3,176$; $p=0,005<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda;

- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=3,786$), en fazla kaydetme ($\bar{x}=3,988$), özetleme ($\bar{x}=4,040$) ve analiz etme ($\bar{x}=4,052$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeye uyum düşük olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla yorumlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,097$), en fazla düzenleme ($\bar{x}=3,786$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,846$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeye uyum yüksek olduğu görülmüştür.
- Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla raporlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=4,101$), düzenleme ($\bar{x}=3,786$), kaydetme ($\bar{x}=3,988$) ve sınıflandırma ($\bar{x}=3,846$) fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerden dijitalleşmeye uyum yüksek olduğu görülmüştür

Katılımcıların muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanları anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{(6, 385)}=2,908$; $p=0,009<0.05$). Farklılığın nedenini incelemek için yapılan post-hoc analizleri sonucunda; muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin ($\bar{x}=3,208$), en fazla yararı kaydetme ($\bar{x}=3,574$), özetleme ($\bar{x}=3,625$), analiz etme ($\bar{x}=3,599$), yorumlama ($\bar{x}=3,696$), ve raporlama olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı puanlarından ($\bar{x}=3,208$) yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijital yetkinlik, mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği puanları anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İçinde bulunduğumuz yüzyılda teknolojik alanda yaşanan gelişmeler paralelinde ciddi bir dijital dönüşüm yaşanmaktadır. Yaşanan bu dönüşümden sosyal ve ekonomik yaşamın hemen hemen her alanı etkilendiği gibi mesleklerde etkilenmektedir. Dijital dönüşümden en fazla etkilenen meslekler arasında gösterilen muhasebe mesleğini icra edebilmek için meslek mensuplarının yaşanan bu dijital dönüşüme uyum sağlamaları ve dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının muhasebe dijital okuryazarlık düzeyleri sorgulanmıştır. Araştırma 392 muhasebe meslek mensubu üzerinde gerçekleştirilmiş olup, katılımcıların çoğunluğunu (%60,7) erkekler ve lisans mezunları (%75) oluşturmuş, her yaş grubundan ve farklı mesleki deneyim sürelerine ve ünvanlara sahip muhasebeciler katılım sağlamıştır.

Araştırmaya katılan muhasebecilerin tamamına yakını (%98) dijital sistemlerin hayatlarında ve mesleklerinde önemli olduğu görüşünü belirtmiştir. Dijital sistemlerin kullanımı için %75'i eğitim almıştır. Dijital sistemleri sırasıyla online öğrenme platformları (%41,8), üniversite eğitimi (%19,6), meslek örgütlerinin eğitimleri (%14,8), deneme yanılma yöntemi ile (%13) ve arkadaşlar ve ailelerinden (%10,7) öğrenmişlerdir. Bu veriler bize online öğrenme platformlarının dijital sistemleri öğrenmede etkin bir rol üstlendiğini, üniversite eğitimlerinin ise dijital sistemleri öğrenmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarına göre dijitalleşme en fazla raporlama (%29,3), analiz etme (%25,8) ve kaydetme (%21,4) fonksiyonlarına yarar sağlamaktadır.

Araştırmada muhasebe meslek mensuplarına muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin önemine yönelik 8 önerme yöneltilmiş ve katılım düzeyleri sorgulanmıştır. 5 üzerinden yapılan değerlendirmeye göre muhasebe meslek mensupları en yüksek katılımı 4,117 ortalama ile “Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İş Verimliliğini Artırmıştır” önermesine yönelik olmuştur. En düşük katılım ise 3,459 ortalama ile “Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme İle Birlikte Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Yükümlülüğü Azalmıştır” ifadesi olmuştur. Bu veriler muhasebede yaşanan dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarının iş verimliliğine oldukça katkı sağladığını ancak bekledikleri düzeyde iş yükümlülüklerini hafifletmediğini göstermektedir.

Araştırmada muhasebecilere muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin işleri kolaylaştırma düzeyleri sorulmuştur. Tüm uygulamalarda (E-defter, İnternet Vergi Dairesi, Defter Beyan Sistemi, E-beyanname, İnteraktif Vergi Dairesi,E-tebligat) muhasebe meslek mensupları çok önemli düzeyde işlerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. (5 üzerinden yapılan değerlendirmeye göre 4,679 ile 4,786 düzeyinde önemli).

Araştırmada muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri dijital yetkinlik, dijitalleşmeden memnuniyet, dijitalleşmeye uyum, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı ile mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği boyutlarında ayrıca bu boyutların toplam genel ortalamasını ifade eden dijital muhasebe okuryazarlığı genel olarak incelenmiştir. 5 üzerinden yapılan değerlendirmeye göre muhasebe meslek mensupları en yüksek mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği boyutundan (Ort:4,207) en düşük dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı (Ort:3,587) boyutundan puan almışlardır. Katılımcıların genel dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ise 3,954 sayısal değer almıştır. Bu veriler muhasebe meslek mensuplarının mesleki dijitalleşme eğitiminin oldukça gerekli olduğunu düşündüklerini, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygılarının diğer boyutlara nazaran düşük olduğunu ve genel dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılaşma olup olmadığı da sorgulanmıştır. Bu doğrultuda ele alınan ilk değişken olarak katılımcıların cinsiyetlerine göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılık olmadığı belirlenmiştir. Başka bir ifade ile kadın ve erkek muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri birbirine benzer düzeydedir.

Katılımcıların yaşlarına göre dijital yetkinlik, dijitalleşmeye uyum ve genel muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılıkların olduğu belirlenmiştir. 45 ve üzeri yaş grubunda bulunan katılımcıların dijital yetkinlik, dijitalleşmeye uyum ve genel muhasebe okuryazarlık düzeylerinin daha genç katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yaşla birlikte dijital yetkinlik ve dijitalleşmeye uyumun azaldığını göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dijital yetkinlik, dijitalleşmeye uyum, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı ile genel muhasebe okuryazarlık düzeylerinde farklılıkların olduğu görülmüştür. Mesleğinde 1 yıl ve altı

ile 16 yıl ve üzeri deneyime sahip olanların dijital yetkinlik, dijitalleşmeye uyum, dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı ile genel muhasebe okuryazarlık düzeylerinin diğer mesleki deneyim düzeyindeki katılımcılardan düşük olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifade ile mesleğe yeni başlayanların ve mesleğinin son aşamasına gelenlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri diğer katılımcılara göre düşüktür. Bu durum tecrübe ile beraber dijital muhasebe okuryazarlık düzeyinin arttığını, ancak ilerleyen yaşla birlikte de azaldığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının sadece dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı düzeylerinde unvanlarına göre farklılık saptanmıştır. Serbest muhasebeci ve bağımlı çalışan ünvanına sahip olanların dijitalleşmeye yönelik korku ve kaygı düzeyleri diğer ünvanlara sahip katılımcılardan daha yüksektir.

Araştırmada muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri nasıl öğrendiklerine göre dijital yetkinlik ve muhasebe okuryazarlığı genel düzeylerinde farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Buna göre deneme yanılma yolu ve meslek eğitim örgütlerinin eğitimlerinden dijital sistemleri öğrenenlerin diğer platformlardan öğrenenlere göre dijital yetkinlik ve genel muhasebe okuryazarlık düzeyleri daha düşüktür. Dijital yetkinlik ve genel muhasebe dijital okuryazarlığı için en etkili öğrenme kaynağının üniversite eğitimi olduğu görülmüştür. Üniversitelerde dijital muhasebe eğitiminin etkin bir şekilde verildiği, ancak dijitalleşme son dönem önemli gelişme kaydettiği için üniversite programlarına girmekte geç kalındığı da söylenebilir. Çünkü araştırmaya katılan muhasebecilerin sadece %19,6'lık kısmı dijital muhasebe eğitimini üniversite eğitimleri sürecinde aldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre sadece mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği boyutunda istatistiksel olarak farklılık olmadığı belirlenmiştir. diğer tüm boyutlarda eğitim durumuna göre farklılaşma tespit edilmiştir. İlginç bir şekilde mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği dışında tüm boyutlarda lisansüstü mezunlarının dijital muhasebe okuryazarlıkları düşük çıkmıştır. Lisansüstü eğitim alanların dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin neden düşük olduğu sorgulandığı araştırmalar yapılmalıdır. Lisansüstü düzeyde verilen eğitimlerde dijitalleşmeye yönelik dersler programda mı yer almıyor yoksa verilen eğitimler ihtiyacı karşılayacak düzeyde değil midir, bu soruların yanıtlarını almaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada dijital sistem kullanımı için eğitim alma durumunun tüm boyutlarda istatistiksel açıdan farklılık oluşturacak şekilde etkili olduğu görülmüştür.

Dijital sistem kullanımı için eğitim alanların dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri almayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar dijital sistemleri kullanmaya yönelik eğitimlerin dijital okuryazarlık açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların dijitalleşmenin hangi muhasebe fonksiyonuna daha fazla yarar sağladığına göre dijital yetkinlik ve mesleki dijitalleşme eğitiminin gerekliliği boyutları dışında farklılıkların olduğu belirlenmiştir. En düşük muhasebe okuryazarlığına en fazla düzenleme fonksiyonuna yarar sağladığı görüşünde olanların en yüksek muhasebe okuryazarlığına ise en fazla yorumlama fonksiyonuna yarar sağladığını düşünenlerin sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Araştırmada muhasebe meslek mensuplarının muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu sonucundan yola çıkarak, bu durumun korunarak geliştirilmesi için muhasebe meslek mensuplarına yönelik dijitalleşme eğitimlerinin artırılması, dijital muhasebe eğitimi veren online platformlar muhasebe meslek mensuplarının yönlendirilmesi önerilmektedir.
- Genç ve ileri yaştaki muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerinin artırılmasına yönelik etkinlikler yapılabilir.
- Dijitalleşme eğitimi alanların almayanlara göre dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması sonucundan yola çıkarak, dijital sistemlere yönelik muhasebe meslek mensuplarının eğitim alabilecekleri etkinliklerin artırılması önerilmektedir.
- Lisansüstü muhasebe müfredatlarının içeriği incelenmeli ve müfredatlarda dijitalleşmeye daha fazla önem gösterilmelidir.
- Bu araştırma araştırmaya katılan 392 muhasebe meslek mensubunun görüşleri ile sınırlıdır. Türkiye genelinde daha fazla muhasebe meslek mensubunun katıldığı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan N. ve Akdoğan M.U. (2018). Büyük veri Bilişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına ve Muhasebe Mesleğine Etkisi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, (55),1-14.
- Akyel, N., ve Yıldız, Ş. (2018). Lisans Seviyesindeki Muhasebe Eğitiminde İhtisas Muhasebesi Derslerinin Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve vergilendirme Araştırmaları Dergisi*, 253-271.
- Allahverdi, M., Alagöz, M., ve Alagöz, A. (2021). Muhasebe Mesleğinin Değişen Doğasında Yetkinlik Kavramı. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(63), 139-158.
- Amidu, M., Effah, J., ve Abor, J. (2011). E-Accounting Practices Among Small and Medium Enterprises In Ghana. *Journal Of Management Policy and Practice*, 12(4), 146-155.
- andone, I. (2007). *The Competency-Based Approach For Accounting Education In Romania*, [Http://Anale.Feaa.Uaic.Ro/Anale/Resurse/02_andone I_The_Competencybased_Approach_For_Accounting_Education_In_Romania.Pdf](Http://Anale.Feaa.Uaic.Ro/Anale/Resurse/02_andone_I_The_Competencybased_Approach_For_Accounting_Education_In_Romania.Pdf)
- Ataman Akgül, B. ve Akay, H. (2004). *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*. (2. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Atmaca, P. (2020). *Muhasebe Mesleğinin Bugünü ve Geleceği: Meslekte Uzmanlaşma*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Aysan, M. A. (2019). Türkiye Ekonomisinde Küreselleşme ve Muhasebe. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (17), 17-27.
- Badem, C. Ve İsmailoğlu, Y. (2022) Digital Transformation And The Potential Effect On The Accounting Profession And Accounting Education. (Ed.). Gönül, O. Digitalization in Business and Economy (Blockchain, Cryptocurrencies, Industry 4.0, Digital Transformation) (ss.25-52). Ankara: Nobel.
- Banaz, E. (2017). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Düzeyler (Giresun İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun
- Başar, A. (2015). *İşletmelerin Stratejik Planlama ve Karar Alma Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi: Tusaş Motor Sanayi Aş Uygulaması* (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayraktar, A. (2007). *Türkiye’de Muhasebe Hileleri Tarihi* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bilen, A. (2008). Doğu Anadolu Bölgesindeki Muhasebe Meslek Mensuplarının Profilleri, Etik Kurallarına Bakışları ve Meslek Sorunları Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 85,27-42.

Bozkurt, B. (2011). *Küreselleşme Sürecinin Muhasebe ve Denetim Meslek Etiği Üzerine Etkileri: İzmir İlinde Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Bozkurt, İ. (2013). *Türkiye Muhasebe Standartları: İhtiyaca Uygun Olarak Seçilmiş Standartların Örnekler Yardımıyla Sistemik Anlatımı*. Adalet Yayınevi.

Buyruk Akbaba, A. N. (2019). Bulut Muhasebe ve İşletmelerde Uygulanması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 21-40.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi

Can, A. V., ve Kıymaz, M. (2016). Bilişim Teknolojilerinin Perakende Mağazacılık Sektörüne Yansımaları: Muhasebe Departmanlarında Endüstri 4.0 Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Özel Sayı),107-117.

Ciğer, A., Kınay, B., ve Angı, G. G. (2017). Büyük verinin Muhasebe Uygulamaları ve Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Etkileri. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 17(53), 215-233.

Çabuk, A., ve Saygılı, A. T. (2013). Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılın Ortalarında Devlet Muhasebesinde Merdiven Yönteminden Çift Yanlı Kayıt Yöntemine Geçiş. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (4), 168-196.

Çakmak, E. (2013). Kil Tabletten-Tablet Bilgisayara Okuryazarlık. E. Gençtürk ve K. Karatekin (Ed.). *Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar* (ss.1-20). Ankara: Pegem Akademi.

Demir, B. (2005). Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 147-156.

Dinç, E., ve Atasel, O. Y. (2016). Türkiye'deki Muhasebe Anlayışının Gelişim Süreci ve Mevcut Durumun İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü-Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 267-283.

Dinç, E., ve Kaya, U. (2006). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Ahlakı Kuralları Açısından Hizmet Satın Alanlar Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 5(17), 139-151.

Dursun, G. D., Ektik, D., ve Tutcu, B. (2019). Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 263-271.

Erol, M., ve Aslan, M. (2017). Türkiye'de Finansal Tabloların Kamu İktisadi Teşebbüslerindeki (Kit) Gelişimi. *Accounting ve Auditing Perspective Magazine/Muhasebe ve Denetime Bakış*, 17(51),41.

Erturan, İ. ve Ergin, E. (2018). Dijital Denetim ve Dijital İkiz Yöntemi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 810-830.

Evans, E., & Paisey, C. (2018). Histories of Accounting Education—an Introduction. *Accounting History*, 23(1-2), 3-13.

Gallegos Et Al (2004). *Information Technology Control And Audit*, (2nd Ed.). Aurebach Publications Crc Press Llc.

Gelişli, Y. (2009). Powerpoint İle Yapılan Ders Sunumlarının Etkililiği. Ahi Evran Üniversitesi *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*, 10(2), 55-168.

George, D., ve Mallery, P. (2010). *Spss For Windows Step By Step. A Simple Study Guide and Reference* (10. Baskı). Gen, Boston, Ma: Pearson Education.

Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (27), 86-94.

Gökgöz, A. (2011). Tarihsel Perspektifte Muhasebenin Doğuşunu ve Gelişimini Etkileyen Faktörler. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1),167-177.

Gönen, S. & Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması . *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (76) , 63-80 . DOI: 10.25095/mufad.400219

Gulin, D., Hladika, M., ve Valenta, I. (2019). Digitalization and The Challenges For The Accounting Profession. *Entrenova-Enterprise Research Innovation*, 5(1), 428-437.

Gücenme, Ü. (2005). *Genel Muhasebe*. İstanbul:Aktüel

Günce, N. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okur Yazarlıkları İle İlgili Kocaeli İlinde Bir Araştırma. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)* (26),1884-1991

Güneş, R., Durmuş, A. F., ve Solak, B. (2011). Muhasebe Meslek Mensuplarının Kobi Tfrs'ye Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Uygulamaya Yönelik Beklentileri: Elazığ ve Malatya İlleri Örneği. *World Of Ifrs-Ufrs Dünyası Dergisi*, 5.

Güney, S.ve Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki Verilerin Yönetimde Kullanılması Ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 279-297.

Güngör Tanç, Ş. & Deniz, F. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Uygulamalarındaki E-Dönüşüm Sürecine İlişkin Görüş ve Beklentileri: Hatay İli Örneği . *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* , 23 (2) , 622-636 . DOI: 10.29249/selcuksbmyd.804296

Güvemli, O. (2001). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi Cumhuriyet Dönemi XX. Yüzyıl*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın,

Güvemli, O., Aytulun, A., Şişman, B., (2013). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmalar Dergisi*, (4),19-49.

Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.

Henriette, E., Feki, M., ve Boughzala, I. (2015). The Shape Of Digital Transformation: A Systematic Literature Review. MCIS 2015 Proceedings. 10. <https://aisel.aisnet.org/mcis2015/10>

IaCovou, et al. (1995) Electronic Data Interchange and Small Organisations Adoption and Impact of Technology. MIS Quarterly, 19, 465-485.

İçöz, A. (2022). Adaptation Of Accounting To Blockchain Technology. (Ed.). Gönül, O. *Digitalization in Business and Economy (Blockchain, Cryptocurrencies, Industry 4.0, Digital Transformation)* (ss.69-88). Ankara: Nobel.

İlhan, İ. (2019). Tekstil Üretim Süreçleri Açısından Endüstri 4.0 Kavramı. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 25(7), 810-823.

İsmailoğlu, A.C.B.Y. (2022). Digital Transformation and The Potential Effect On The Accounting Profession and Accounting. (Ed.). Gönül, O. *Digitalization in Business and Economy (Blockchain, Cryptocurrencies, Industry 4.0, Digital Transformation)* (ss.25-52). Ankara: Nobel.

Karacan, S. (2022). Industry 4.0 Effect On The Accounting Profession and The Digital Transformation Of Accounting. (Ed.). Gönül, O. *Digitalization in Business and Economy (Blockchain, Cryptocurrencies, Industry 4.0, Digital Transformation)* (ss.3-24). Ankara: Nobel.

Karacan, S., ve Bayram, G. (2019). Kurumsal Kaynak Planlaması Sistemleri ve Muhasebe Bilgi Sistemi. *Journal Of International Social Research*, 12(65), 1118-1123.

Karagöz, M., & Albeni, M. (2004). Türkiye’de Teknoloji Çabalarına İlişkin Bir Değerlendirme: Türkiye’de Patent Aktivitesi. Pamukkale Üniversitesi BİLGİTEK Kongresi’nde Sululan Tebliğ, 1-14.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kavitha, G. (2014). E-Accounting-A Study On Views Of Accounting Professionals İn Coimbatore City. *Asia Pacific Journal Of Research*, 1(6), 21-29.

Kılıç, B. İ., ve Anadolu, Z. (2018). Dijital Çağın Yarattığı Muhasebe Uygulamalarının Muhasebe Hilelerinin Önlenmesine Etkisi. *Journal Of Accounting and Taxation Studies*, 55-97.

Kızıl, C., Akman, V.; Zorkalkan, T. & Türkmen, R. (2015). “Muhasebenin Tarihine Küresel Kapsamda ve Türkiye Kapsamında Vergisel Bir Bakış”, LEGES Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 5(1), Sayı 3, 70-87.

Kıracı, M., ve Tunç, K.Ö.S.E. (2002). Iasc, Fasb ve Tmudesk’teki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-70

Kocamaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2),105-120.

Korkmaz, T., Temel, H., ve Birkan, E. (2007). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Kobi'lere Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 96-105.

Korzhova, O. V., ve Filimonov, A. A. (2019). Digital Economy İn Accounting. *Nauchnoe Obozrenie. Pedagogicheskie Nauki [Science Review. Pedagogical Sciences]*, (4-4), 53-55.

Kozan, M., ve Bulut Özek, M. (2019). Böte Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Journal Of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.

Küçüksavaş, N. (2005). *Finansal Muhasebe (Genel Muhasebe)*. Kare Yayınları.

Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?, *Computers and Education*, 59 (3), 1065-1078.

Orhan, B. (2017). *Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Meslek Mensuplarının verimliliğine Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Öndeş, T. (2011). Muhasebe ve Denetime Bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 23(2), 15-27.

Öz, E., ve Bozdoğan, D. (2012). Türk vergi Sisteminde E-Maliye Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 67-92.

Özdoğan, B. (2020). Türkiye'de Muhasebe Meslek Mensuplarının Bireysel Girişimcilik Yönelimi Araştırması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1), 31-46.

Özel, S. (2000). Yeminli Mali Müşavirlik Mesleğinde Etik. *Yaklaşım Dergisi*, 91-92.

Öztürk, M. S., ve Çarıkçı, O. (2019). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine Bir Araştırma. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 1007-1026.

Özyürek, H. (2009). *Türkiye'de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Tarihi, Muhasebecilerin İş Tatmini, Beklentileri, Karşılaşılan Sorunlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özyürek, H. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 139-148.

Pan, G., & Seow, P. S. (2016). Preparing accounting graduates for digital revolution: A critical review of information technology competencies and skills development. *Journal of Education for business*, 91(3), 166-175.

Patrut, M. ve Patrut, B. (2013). *Social Media İn Higher Education: Teaching İn Web 2.0*. Hershey. PA: IGI Global.

Preobrazhenskaya, V. V. (2019, November). Self-Organization Of Business Processes In The Environment Of Web-Economic Relations. In The International Scientific and Practical Forum. Industry. Science. Competence. Integration (Pp. 168-176). Cham: Springer International Publishing.

Pusmaz, T. (2021). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Pwc (2017). www.pwc.co.uk/economics “Will Robots Really Steal Our Jobs?”. An International Analysis Of The Potential Long Term Impact Of Automation.

Sağlam, N. (2005). *Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Uygulaması*. Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara

Sevilengül, O. (2013). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Yayınevi

Sevim, A. (2009). *Dijital Muhasebe*. Anadolu Üniversitesi.

Süleyman, U. Y. A. R., ve Çelik, M. (2006). Sürekli Kamuyu Aydınlatma ve İnternet Ortamında Finansal Raporlama Sürecinde Kullanılan Diller. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 6(2), 93-103.

Şenel, S. A., ve Arslan, Ö. (2019). Muhasebe Skandallarının Önlenmesinde Adli Muhasebe Mesleğinin Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 293-308.

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th Ed.). Boston, Ma: Pearson.

Tdk, (2022). <https://sozluk.gov.tr/>

Tekbaş, İ. (2018). *Dijital Muhasebe Okuryazarlığı*. <http://www.muhasebettr.com/yazarlarimiz/ismailtekbas/029/>

Tekbaş, İ., Kurnaz, E., ve Azaltun, M. (2018). *Dijital Muhasebe Okuryazarlığı: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi (Icafr), Seferihisar, İzmir.

Tetik, N., Kınay, F., ve Ciğer, A. (2008). Antalya İlindeki Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Durum Analizi ve Beklentilerini Saptamaya Dönük Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (38), 70-79.

Thipwiwatpotjana, S. (2021). Digital Transformation of Accounting Firms: The Perspective of Employees from Quality Accounting Firms in Thailand. *Human Behavior, Development & Society*, 22(1).

Toroslu, M. V. (2011). *Türkiye Muhasebe Standartlarında Hasılat Maliyet İlişkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi

Tosunoğlu, B. ve Öztürkci, N. (2020). Dijital Okuryazarlığın Alt Boyutlarının Muhasebe Mesleği Üzerindeki Etkisi: Tr90 Bölgesi Muhasebe Meslek Mensupları Örneği. *Muhasebe ve vergilendirme Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 571-587.

Tutar, S. (2019). Endüstri 4.0'ın Muhasebe Mesleğine Olası Etkileri / Endüstri 4.0'ın Muhasebe Mesleğine Olası Etkileri. *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 3(2), 323-344.

Türegün, N., ve Kaya, C. T. (2019). Küreselleşmenin Türkiye Deki Yükseköğretim ve Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Etkileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 335-341.

Türker, M. (2018). Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1), 202-235.

Uysal, T., & Kurt, G. (2018). Muhasebede ve denetimde blok zinciri teknolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2), 467-481.

Yalkın, 2006: 9-10). *Genel Muhasebe - İlkeler ve Uygulamalar- Tekdüzen Muhasebe Sistemi*. Ankara Nobel Yayınları.

Yardımcıoğlu, M., Karahan, M., ve Yörük, A. (2019). Dijitalleşme Işığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (61), 35-46.

Yardımcıoğlu, M., ve Yörük, A. (2019). Küreselleşme Sürecinde Muhasebe Uygulamaları Konusunda Yapılan Çalışmalara Genel Bir Bakış. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 214-223.

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yükçü, S. (1996). *Maliyet Hesapları- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Geliştirilmiş Gözden Geçirilmiş* (2 Baskı). Yol Kültür Kitabevi.

Yüksel, F. (2019). Muhasebe Öğrencilerinin Muhasebe Mesleğinin Geleceği ve Muhasebe Becerilerine İlişkin Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-12.

Yürekli, E., & Şahiner, A. (2017). Muhasebe eğitimi ve endüstri 4.0 ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 55(55), 152-162.

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

Sayın katılımcı;

Bu araştırma muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen yüksek lisans çalışmamın uygulama kısmı ile ilgilidir. Vereceğiniz samimi yanıtlar araştırmanın bilimselliğine katkı sağlayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Nur ARTEMEL

Manisa Celal Bayer Üniversitesi
İşletme Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2.Yaşınız?

25 ve altı 26-35 36-45 46-55 56 ve üzeri

3.Meslekteki kıdeminiz?

1 yıl ve altı 2-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16 yıl ve üzeri

4.Eğitim durumunuz?

Ön lisans Lisans Lisans üstü

5. Ünvanınız?

Serbest muhasebeci Serbest muhasebeci mali müşavir

Yeminli mali müşavir Stajyer Bağımlı çalışan

6. Dijital sistemlerin hayatınızdaki ve mesleğinizdeki önem derecesini değerlendirir misiniz?

(1) Hiç önemli değil (2) önemli değil (3) Biraz önemli

(4) Önemli (5) Son derece önemli

7. Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim aldınız mı?

Evet Hayır

8. Yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendiniz/öğreniyorsunuz?

Üniversite eğitimi Arkadaşlar ve aile Online öğrenme platformları

Deneme yanılma yöntemi ile Meslek örgütlerinin eğitimlerine katılarak

Hiçbir şey yapmıyorum

9. Muhasebe mesleğinde yaşanan dijitalleşme, muhasebenin hangi fonksiyonu açısından daha fazla yarar sağlamıştır?

Düzenleme Kaydetme Sınıflandırma

() Özetleme () Analiz etme

() Yorumlama

() Raporlama

	Muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin işlerinizi kolaylaştırma düzeyi açısından değerlendiriniz.	Hiç önemli değil	Önemli değil	Bazen önemli	Önemli	Çok önemli
1.	E-Fatura					
2.	E-Defter					
3.	İnternet Vergi Dairesi					
4.	Defter Beyan sistemi					
5.	E-Beyanname					
6.	İnteraktif Vergi Dairesi					
7.	E-Tebligat					

	Aşağıda muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin önemi ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi belirtiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum
1.	Muhasebe mesleğinde dijitalleşme ile evrak yükümlülüğü azalmıştır.				
2.	Dijitalleşme ile birlikte güvenlik sorunları artmıştır. (Verilerin Çalınması)				
3.	Muhasebe mesleğinde dijitalleşme iş verimliliğini artırmıştır.				
4.	Muhasebe mesleğinde dijitalleşme ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının iş yükümlülüğü azalmıştır.				
5.	Muhasebe mesleğinde dijitalleşme, muhasebede yaşanan hata ve hile oranını azaltmaktadır.				
6.	Dijitalleşmenin iş hayatımı kolaylaştırdığını düşünmekteyim.				
7.	Dijitalleşme iş performansımı arttırmıştır.				
8.	Dijitalleşme ile muhasebe mesleğini (Muhasebe süreçlerini) öğrenmek kolaylaşmıştır.				

	Aşağıda dijital okuryazarlıkla ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi belirtiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.	Mesleğimle ilgili kullandığım dijital sistemlerde karşılaştığım teknik sorunları nasıl çözeceğimi bilirim					
2.	Mesleğimle ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip ederim.					
3.	Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm					
4.	Mesleğimle ilgili dijital ürünleri/sistemleri kullanmak hoşuma gider.					
5.	Mesleğimi ilgilendiren dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmeleri desteklerim					
6.	Dijital sistemleri öğrenme amaçlı kullanma konusunda ve öğrendiklerimi sergileyebileceğim dijital öğretim materyallerini geliştirmek için gereken teknik becerilere sahip değilim.					
7.	Maliye Bakanlığının dijital sistemlerini sorunsuz bir şekilde kullanabiliyorum					
8.	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez					
9.	Dijital sistemlerin muhasebe mesleğinde yoğun kullanımı ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının planlı ve sürekli dijital eğitimlere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
10.	Kullandığım dijital ürünleri/ sistemleri kolayca öğrenebilirim.					
11.	Mesleğimle ilgili dijitalleşme ve teknoloji haberlerini izleyince gelecekle ilgili korku ve paniğe kapılıyorum.					
12.	Dijital sistemlerdeki verileri, gerçeklik, kurgusallık, yanlış bilgilendirme açısından irdeleyip değerlendiririm.					
13.	Mesleğimle ilgili ortaya çıkan dijital sistemlere uyum aşamasında; stres, kaygı ve hata yapma korkusu gibi duygular yaşamaktayım.					
14.	Meslek örgütleri tarafından halihazırda verilen dijitalleşme ve teknoloji eğitimleri dijital sistemleri verimli şekilde kullanmam için yeterlidir.					
15.	Dijital Sistemlerin yaratıcılığımı engellediğini düşünüyorum.					
16.	Dijital sistemlerde sunulan fikir, bilgi ve haberleri amaçları, işlevleri ve özellikleri bakımından ayırt edebilirim					

17.	Dijital sistemlerin doğuracağı sorunları belirleyerek bunlardan korunma konusunda önlemler alırım					
18.	Düşündüğümde daha uzun süre dijital sistemler üzerinde zaman geçiriyorum.					
19.	Dijital sistemlerin bilgiye ulaşmada hızlı ve kolay bir yöntem olduğunu düşünüyorum.					
20.	Dijital sistemlerde yer alan verileri; okumak, anlamak, kullanmak ve yönetebilmek için yeni bir eğitime ihtiyacım yoktur.					
21.	Dijital sistemlerdeki bilgi ve verilere sorgusuz şekilde güvenirim.					
22.	Dijital sistemlerin dışında alternatif bir bilgi kaynağı ararım ve kullanırım					
23.	Dijital sistemlerin mesleğimde bilgiye ulaşma ve yönlendirmede etkili bir araç olduğunu düşünüyorum.					
24.	Dijital sistemlerin mesleğimi kolaylaştıran bir araç olduğunu düşünüyorum.					
25.	Dijital sistemlerin bağımlılık yaptığını ve sosyallikten uzaklaştırdığını düşünüyorum.					
26.	Dijital okuryazarlık becerilerimi geliştirmek için eğitim almak istiyorum.					
27.	Gelecekte işverenler tarafından dijital sistemleri iyi kullanabilen ve becerilere sahip muhasebecilerin tercih edileceğini düşünüyorum.					
28.	Muhasebe mesleğinin sadece kağıt, kalem gibi geleneksel yöntemlerden ibaret olmadığını ve gün geçtikçe dijital sistemlerin daha önem kazanacağını düşünüyorum.					
29.	Dijital sistemlerdeki verileri kullanabilme, sorgulama, yönetebilme ve eleştirel bir biçimde değerlendirme yetkinliğine sahibim.					
30.	Dijitalleşme neticesinde muhasebe eğitimlerinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
31.	Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak yeni bir eğitim modelini desteklerim.					

EK 2: ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.09.2021-E.153715

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu

Sayı : E--050.01.04-153715
Konu : Hüseyin AKTAŞ-Etik Kurul Başvurunuz-
Hk-

22.09.2021

Sayın Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ

İlgi : 14.09.2021 tarihli ve 146612 sayılı yazı.

MCBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı Yüksek Lisans öğrencisi Nur ARTEMEL'in "Muhasebe Mesleği ve Dijital Dönüşüm: Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma " adlı tez çalışması başvurunuz kurulumuzun 17.09.2021 tarih ve 2021/10 sayılı toplantısında görüşülmüş olup, tez çalışmasının etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir. Kurulumuzda alınan karar ekte gönderilmektedir. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ramazan GÖKBUNAR
Kurul Başkanı

Ek: 4-Nolu Karar (1 sayfa)

